

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
ARCHEOLOGIJOS SKYRIUS

LINAS KVIZIKEVIČIUS

ARCHEOLOGIJOS ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI
VIDENIŠKIUOSE 1999 METAIS

VILNIUS 1999

Kultūros paveldo centro archyvas
Fondo Nr. <u>39</u>
Aprašo Nr. <u>1</u>
Saug. vien. Nr. <u>622</u>

TURINYS

Leidimas žvalgomiesiems tyrinėjimams	3
Įvadas	4
Trumpa istorinė apžvalga	6
Žvalgomiėji tyrinėjimai	7
Išvados	18
Radinių sąrašas	20
Brėžinių sąrašas	24
Piešinių sąrašas	33
Piešiniai	34-37
Fotonuotraukos	38-47
Tyrimų programa	48

IVADAS

1999 metų gegužės mėnesį Lietuvos istorijos instituto archeologijos skyriaus ekspedicija (vadovas asistentas Linas Kvizikevičius) vykdė žvalgomuosius archeologijos tyrinėjimus Molėtų raj. Videniškių gyvenvietėje. Minėti darbai buvo vykdomi Videniškių seniūnijos užsakymu- Videniškių bažnyčios ir vienuolyno ansamblio (AtR 126) reguliuojamo užstatymo zonoje.

Kultūros vertybių apsaugos departamentas šiems darbams tyrėjui L. Kvizikevičiui 1999 05 05 dieną išdavė leidimą Nr. 21.

Žvalgomieji tyrinėjimai buvo vykdomi projektuojamos automobilių aikštelės statybos vietoje. Pagal projektą buvo numatyta sutvarkyti aplinką ir įrengti asfaltuotą, su šaligatviu automobilių stovėjimo aikštelę. Planuojamų statybų teritorijoje(jos rytinėje dalyje) buvo numatyta truputį pažeminti esamą žemės paviršių, vakarinėje dalyje- įrengti lietaus vandens surinkėją. Statybų teritorija yra priešais Videniškių bažnyčią ir vienuolyną bei patenka į šio ansamblio reguliuojamo užstatymo zoną, todėl šioje vietoje buvo būtina patikrinti kultūrinį sluoksnį- šią vietą archeologiškai išžvalgyti. Iki šiol gyvenvietėje archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai nevykdyti.

1999 metų ekspedicijoje laborantu dirbo Lietuvos istorijos instituto archeologijos skyriaus asistentas Gediminas Vaitkevičius, kuris vykdė grafinę šurfų fiksaciją, apmatavimus. Fotofiksaciją vykdė ir tyrimų dienoraštį vedė ataskaitos autorius. Brėžinius perbraižė architektė Onutė Žalytė, radinius piešė Ramūnas Buitkus.

Žemės kasimo darbus vykdė tyrimų vadovas ir seniūnijos išskirti du žmonės.

Tyrimų metu surasti archeologiniai radiniai bus perduoti į Lietuvos Nacionalinį muziejų, ataskaitos- užsakovui - Videniškių seniūnijai, LII, KVAD ir LNM. Fotonegatyvai, brėžiniai ir piešinių originalai bus saugomi LII rankraščių archyve.

Trumpa istorinė apžvalga

Videniškių gyvenvietė yra Rytų Lietuvoje, Molėtų rajone, 10 km į vakarus nuo Molėtų miestelio. Apie 3 km į pietryčius nuo Giedraičių giminės rezidencijos- Baltadvario. Iš Videniškių eina keliai į Želvą, Giedraičius, Molėtus ir Ukmergę. Gyvenvietės istorija iki šiol nuodugniai netyrinėta., nors apie Videniškius rašyta dar XIX a.

viduryje. Žinoma, kad Videniškiai pirmą kartą paminėti 1373 metais Hermano Vartbergės kronikoje kai Livonijos magistro Vilhelmo Vrimersheimo kariuomenė nusiaubė Tauragnus, Uteną, Balninkus, Dubingius ir Videniškius. Aišku, kad tuo metu čia buvo bent jau keletas sodybų, o gal ir dvaras.1538 metais minimas Videniškių dvaras ir prie jo gyvenusieji amatininkai. Videniškiai laikomi kunigaikščių Giedraičių valda.1618 metais čia Martynas Giedraitis pastatė šv. Lauryno vardo bažnyčią, čia įsikūrė vienuolynas. 1714 metais Zigmantas Augustas miesteliui suteikė privilegiją. XVIII a. II pusėje prie vienuolyno veikė parapiinė mokykla.1863 metais miestelyje gyveno 239 gyventojai, kurie daugiausia vertėsi žemės ūkiu bei smulkiais amatais. Be abejo gamybinė produkcija buvo orientuota į vietinių bei aplinkinių miestelių gyventojų poreikius, o žemės ūkio produktus veikiausiai gabendavo į didesnius miestus.

Šiuo metu Videniškiuose kaip ir anksčiau (XIX a.) nėra išvystytos pramonės , dauguma gyventojų verčiasi žemės ūkiu.

Žvalgomieji tyrinėjimai

Žvalgomieji tyrinėjimai Videniškiuose pradėti gegužės mėnesio 6 dieną ir vykdyti su pertraukomis iki mėnesio pabaigos (jie buvo pratęsti vykdant žvalgomuosius tyrinėjimus segės radimvietėje). Pirmą kartą Videniškiuose apsilankyta prieš tyrimų pradžia. Tuo kartu apžiūrėta būsimų tyrimų ir statybų vieta, apgalvota tyrimų programa.

Statybų teritorija yra gyvenvietės centre (žr. gyvenvietės planą, brėž. 1) apie 10 m į P nuo bažnyčios ir vienuolyno pietinės tvoros. Tyrimų vieta tuščia, pievelėje šalia kelio. Iš pietų pusės teritorija ribojasi su gyventojų sklypais, iš vakarų yra namas- laisvalaikio praleidimo centras, iš šiaurės ribojasi su asfaltuota gatve, iš rytų yra parduotuvės pastatās. Vietiniai gyventojai pasakojo, kad šioje vietoje po karo buvo mechanizacijos dirbtuvių pastatas ir sandėlys , kuriuos 7-8 dešimtmetyje nugriovė, o vietovę traktoriais sulygino. Šiuo metu vietovė yra lygi, nežymiai žemėjanti vakarų kryptimi.

Buvo numatyta vietovę išžvalgyti šurfais, juos išdėstant šachmatine tvarka. Žvalgoma buvo 1 kv. metro dydžio šurfais reikalui esant jie buvo praplečiami. Dėl vienodos ir nesudėtingos šurfų sienelių stratigrafijos fiksuota viena- labiau išsiskirianti šurfo kraštinė.

Šurfas Nr. 1

Šurfas kastas šiaurės vakarinėje teritorijos dalyje, prie keliuko (žr. situacinį planą, brėž. 2). Šurfas 1 kv. m. dydžio išplanuotas 5,15 m į R nuo laisvalaikio praleidimo centro pastato ŠR kampo bei 13 m į P nuo bažnyčios tvoros stačiu kampu (žr. situacinį planą). Nuo žemės paviršiaus iki 32 cm gylio sluoksnį sudarė juodžemis. Jame aptikta XX a. statybinių ir buitinių šiukšlių, keletas smulkių XVII a. keramikos

(tamsiai pilkos molio masės puodų sienelių) fragmentų. Radiniai neinventorinti. Po šiuo viršutiniu sluoksniu prasidėjo įžemis- smėlis. Šūrfas kastas iki 65 cm gylio. Grafiškai fiksuotas rytinis pjūvis (brėž. 3).

Šūrfas Nr.2

Šūrfas kastas į P nuo Š. Nr.1. Šūrfas 1 kv. m. dydžio (vėliau jis prailgintas į šiaurę iki 1,7 m ilgio) išplanuotas 11,7 m į P nuo laisvalaikio praleidimo centro pastato ŠR kampo bei 19,8 m į P nuo bažnyčios tvoros stačiu kampu (žr. situacinį planą, brėž.2). Po velėna iki 68 cm gylio sluoksnį sudarė juoda žemė. Joje pasitaikė pavienių XVII- XX a. radinių , buitinių šiukšlių. Šurfo šiaurinėje dalyje, 63 cm gylyje, atsidengė du telefono kabeliai, pakloti ŠR- PV kryptimi (žr. foto Nr. 1-2). Šurfo pietinėje dalyje, 38 cm gylyje rastas žalvarinis dirbinys- XVIII- XIX a. žvakidės lėkštelė (INV. Nr. 5), taip pat keletas smulkių keramikos fragmentų (pilkos molio masės puodų sienelių ir pakraštelių). Skutant šį sluoksnį 63-66 cm gylyje šurfe pradėjo ryškėti sudegusio rausvos spalvos molio tarp sluoksnis su smulkių medžio anglių liekanomis (žr. brėž. 3 ,foto Nr. 1-2) - greičiausiai suardytos krosnies liekanos. Šurfo centre, 60 cm nuo pietinės ir 37 cm nuo vakarinės sienelių, virš šio sluoksnio, rasta pasaginė emaliuota segė su raginėmis ataugomis (INV.Nr. 9 , foto Nr. 19). Segė gulėjo apversta- emaliuotu paviršiumi į apačią. Skutant sluoksnį, apie 10 cm į šiaurę nuo segės molio sluoksnio viršuje rasti dar du žalvariniai radiniai: arbatinuko sėtelis ir dangtelis (INV. Nr. 6-7). Norint geriau išsiaiškinti stratigrafiją, šurfa praplėtėme- prailginome 70 cm šiaurės ir pietų kryptimi. Skutant sluoksnius šurfe po minėtu molio tarp sluoksniu, juodžemio sluoksnyje

раста pavienių keramikos radinių (puodų sienelių ir pakraštelių, koklio fragmentas- INV. Nr. 1-4) bei kaltinė, stačiakampio pjūvio, vinis (INV. Nr. 8). Taip pat surasta daug XIX- XX a. buitinių šiukšlių. 80 cm gylyje po molio ir juodžemio sluoksniu, giliau prasidėjo pilkos žemės sluoksnis. Jame jokių archeologinių radinių, be keleto smulkių XVII a. keramikos fragmentų (radiniai neinventorinti), nerasta. Įžemis- smėlis šurfo šiaurinėje dalyje pasiektas 80 cm gylyje, pietinėje- 120-130 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Sprendžiant iš stratigrafijos ir pagilėjimo aišku, kad šurfas iškastas buvusioje duobėje, o radinių chronologija perša mintį, kad čia buvusi šiukšlių duobė į kurią pateko XVII- XIX a. radiniai (taip pat ir IV a. segė). Grafiškai fiksuotas vakarinis šurfo pjūvis (brėž. 3, foto Nr. 1-2).

Šurfas Nr. 3

Šurfas kastas 17,7 m į R nuo nuo laisvalaikio praleidimo centro pastato ŠR kampo bei 11,7 m į P nuo bažnyčios tvoros stačiu kampu. Šurfas 1 kv. m dydžio (žr. situacinį planą, brėž. 2). Nuėmus velėną, po ja iki 30 cm gylio buvo pilkos - juodos žemės sluoksnis. Jame nieko nerasta. Giliau prasidėjo įžemis- smėlis, viršutinė jo dalis permaišyta su viršutiniu sluoksniu. Archeologinių radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas vakarinis pjūvis (brėž. 3, foto Nr. 3).

Šurfas Nr. 4

Šurfas 1 kv. m dydžio kastas į P nuo Š. Nr. 3. Šurfas išplanuotas 28,5 m į R nuo laisvalaikio praleidimo centro pastato ŠR kampo bei 11 m į P nuo bažnyčios tvoros stačiu kampu (žr. situacinį planą, brėž. 2). Nuėmus velėną, po ja iki 37 cm gylio buvo pilkos - juodos žemės sluoksnis. Jame nieko nerasta. Giliau prasidėjo įžemis- smėlis.

Archeologinių radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas vakarinis pjūvis (brėž. 3, foto Nr. 4).

Šūrfas Nr. 5

Šūrfas 1 kv. m dydžio kastas į P nuo Š. Nr. 3. Šūrfas išplanuotas 17,8 m į R nuo laisvalaikio praleidimo centro pastato ŠR kampo bei 18,8 m į P nuo bažnyčios tvoros (žr. situacinį planą, brėž. 2). Nuėmus velėną, po ja iki 21 cm gylio buvo pilkos - juodos žemės sluoksnis. Jame nieko nerasta. Giliau buvo pilkos žemės permaišytos su įžemiu - smėliu sluoksnis, kuris tęsiasi iki 40 cm gylio. Po juo prasidėjo įžemis- smėlis. Archeologinių radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas vakarinis pjūvis (brėž.4, foto Nr. 5).

Šūrfas Nr. 6

Šūrfas 1,2 kv. m dydžio kastas į R nuo Š. Nr.5. Šūrfas išplanuotas 28,9 m į PR nuo laisvalaikio praleidimo centro pastato ŠR kampo bei 19,6 m į P nuo bažnyčios tvoros (žr. situacinį planą, brėž. 2). Nuėmus velėną, po ja iki 30 cm gylio buvo pilkos spalvos žemės sluoksnis. Jame nieko nerasta. Po juo giliau buvo 14-16 cm storio juodos žemės sluoksnelis, kuris tęsiasi iki 46 cm gylio. Po juo toliau tęsiasi pilkos žemės sluoksnis permaišytas su smėliu. 68 cm gylyje prasidėjo įžemis-smėlis. Archeologinių radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas vakarinis pjūvis (brėž.4, foto Nr. 6).

Šurfas Nr. 7

Šurfas 1 kv. m dydžio kastas 16,4 m į P nuo bažnyčios tvoros, 18,9 m į P nuo bažnyčios tvoros vartelių bei 54,2 m nuo parduotuvės ŠV kampo (žr. situacinį planą, brėž. 2). Nuėmus velėną, po ja iki 18-21 cm gylio buvo juodos žemės permaišytos su rausvu molio sluoksniu. Jame nieko nerasta. Giliau buvo pilkos žemės sluoksniu, kuris tęsiasi iki 40 cm gylio. Po juo prasidėjo išžemis- smėlis. Archeologinių radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas vakarinis pjūvis (brėž.4, foto Nr. 7)

Šurfas Nr. 8

Šurfas 1 kv. m dydžio kastas 24,4 m į P nuo bažnyčios tvoros bei 40,4 m į V nuo parduotuvės ŠV kampo (žr. situacinį planą, brėž. 2). Nuo žemės paviršiaus iki 30-32 cm gylio buvo pilkos žemės permaišytos su buitinėmis šiukšlėmis ir akmenimis sluoksniu. Giliau buvo 20 cm storio juodos žemės sluoksniu.. Po juo 50 cm gylyje toliau tęsiasi pilkų žemių sluoksniu. 68-70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus prasidėjo išžemis- smėlis. Archeologinių radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas vakarinis pjūvis (brėž.4.).

Šurfas Nr. 9

Šurfas 1 kv. m dydžio kastas 12 m į P nuo bažnyčios tvoros bei 47,7 m į V nuo parduotuvės ŠV kampo (žr. situacinį planą, brėž. 2). Nuėmus velėną, po ja iki 18 cm gylio buvo pilkų žemių sluoksniu, giliau, šurfo šiaurinėje dalyje išsiskyrė plonas, supiltinis kalkių ir griuvenų sluoksniai permaišyti su pilka žeme. 30 cm gylyje šurfo rytinėje dalyje išsiskyrė rausvo molio supiltinis sluoksniu, o šurfo ŠV kampe, 40 cm gylyje aptiktas akmuo (žr. foto Nr. 9). Po molio sluoksniu 40-50 cm gylyje išsiskyrė 10- 17 cm storio juodžemis, jį išskutus paaiškėjo, kad

sluoksnis žemėje rytų link. Po šiuo sluoksniu 50-67 cm gylyje pasiektas įžemis- smėlis. Šurfe archeologinių radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas šiaurinis pjūvis (brėž.4, foto Nr. 9).

Šurfas Nr. 10

Šurfas 1 kv. m dydžio kastas 18,5 m į P nuo bažnyčios tvoros bei 33 m į V nuo parduotuvės ŠV kampo (žr. situacinį planą, brėž. 2).

Nuėmus velėną, po ja iki 40 cm gylio buvo juodos dirbamos žemės sluoksnis. Jame nieko nerasta. Giliau prasidėjo įžemis- smėlis. Archeologinių radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas vakarinis pjūvis (brėž. 4, foto Nr. 8).

Šurfas Nr. 11

Šurfas 1 kv. m dydžio kastas 25,9 m į ŠV nuo parduotuvės ŠV kampo bei 17 m į P nuo bažnyčios tvoros (žr. situacinį planą, brėž. 2).

Nuo žemės paviršiaus iki 20-22 cm gylio buvo supiltinis žvyro sluoksnis, gilau prasidėjo įžemis- smėlis. Šurfe radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas šiaurinis pjūvis (brėž. 4).

Šurfas Nr. 12

Šurfas 1 kv. m dydžio kastas 1,2 m į V nuo parduotuvės ŠV kampo (žr. situacinį planą, brėž. 2). Nuo žemės paviršiaus iki 17 cm gylio buvo supiltinis žvyro sluoksnis, gilau prasidėjo įžemis- smėlis. Šurfe radinių nerasta. Grafiškai fiksuotas šiaurinis pjūvis (brėž. 4).

Plotas Nr. 1

Ištyrus 12 šurfių, paaiškėjo, kad teritorijoje yra susiformavę nevertingi kultūriniai sluoksniai, tačiau ūkinėje duobėje (šurfe Nr. 2) rasta segė ko gero patekusi iš pilkapių ar kapinyno yra labai retas radinys. Dėl tolimesnio tyrimo buvo kreiptasi į KVAD Mokslinę archeologijos komisiją, kurioje buvo nuspręsta atidengti ir ištirti didesnę plotą segės radimvietėje. Tuo tikslu šurfo Nr. 2 aplinkoje buvo ištirtas 19 (20) kv. metrų dydžio plotas Nr. 1.

Žvalgomieji tyrinėjimai segės radimvietėje pratęsti gegužės mėnesio pabaigoje. Plotas Nr. 1 buvo išplanuotas šurfo Nr. 2 vietoje ir jį apėmė iš visų pusių (žr. situacinį planą, brėž. 2, ploto Nr. 1 planą, brėž. 5). Šurfas pateko ploto Nr. 1 kvadratus 3-4 B ir nedidelė dalis (apie 10 cm pločio ruožas) į kv. 3-4 C.

Plotas Nr. 1 buvo išplanuotas 9,5 m į PV nuo laisvalaikio praleidimo centro ŠR kampo bei 9 m stačiu kampu nuo rytinės to paties pastato sienos. Vakarinė ploto sienelė ribojosi su keliuku, dėl to perkasa buvo išplanuota taip, kad netrukdytų eismui.

Plotas 20 kv. m. dydžio, 5 metrų ilgio vakarų - rytų kryptimi (suskirstytas vieno metro dydžio kvadratais ir pažymėti raidėmis A-E) ir 4 metrų pločio šiaurės- pietų kryptimi (suskirstytas vieno metro dydžio kvadratais ir pažymėti skaičiais 1-4). Atmatavus plotą, nuimta velėna (žr. foto Nr. 12). Po ja visame plote atsidengė tamsiai pilkos- rudos spalvos augalinis sluoksnis. Visas plotas patikrintas metalo detektoriumi- aptikta XX a. metalinių šiukšlių (butelių kamščių, vielos gabalų ir kitko). Visas plotas tiriamas buvo 5-8 cm storio sluoksniais, po to patikrinamas metalo detektoriumi visas plotas ir pašalintos žemės (tokia metodika buvo taikoma visą laiką tiriant plotą iki įžemio). Tiriant viršutinį augalinį sluoksnį, jame rasta pavienių XVIII-XX a.

datuojamų smulkių keramikos (puodų, puodelių, lėkščių, ąsočių) fragmentų, butelių šukių, gyvulių ir paukščių kaulų, plytgalių, tinko gabalų ir kitko. 30 cm gylyje nuo žemės paviršiaus ploto rytinėje dalyje (kvadratuose. 1-4 C-E) pradėjo ryškėti gelsvo smėlio sluoksnis- įžemis (žr. foto Nr. 13). Nuėmus dar 5 cm storio sluoksnį, minėtuose kvadratuose pasiektas įžemis - gelsvas smėlis, o kvadratuose 2 C-D ir 1 E - 30 cm pločio telefono kabelio griovio kontūras. Ploto pietrytiniame kampe kv. 4 E tame pačiame - 30-35 cm gylyje išryškėjo duobės kontūras (žr. brėž. 5, foto Nr. 13). Didesnė dalis duobės Nr. 1 užėjo už ploto rytinės ir pietinės sienelių, į perkasą pateko tik nedidelė jos dalis - apie 50 cm (skaičiuojant nuo perkasos PR kampo). Duobės užpildą sudarė pilka žemė su griuvenomis ir akmenimis ir XIX- XX a. smulkiomis buitinėmis šiukšlėmis. Ją išvalius paaiškėjo, kad duobė buvo iškasta iki 1 metro gylio nuo esamo žemės paviršiaus (60-65 cm nuo įžemio). Duobė buvusi nelygiu dugnu, gilėjanti pietų kryptimi. Archeologinių radinių duobėje nerasta. Greičiausiai, kad duobė buvo užpilta šiukšlėmis šioje vietoje lyginant žemės paviršių.

Rytinėje ploto dalyje 17 cm gylyje kv. 4 C rasta moneta - lietuviškas Jono Kazimiero šilingas (INV. Nr. 12), vazelės dugnelis (INV. Nr. 31, pieš. 4-7) bei keletas smulkesnių keramikos fragmentų (neinventorinti).

Vakarinėje ploto dalyje ištyrus iki 35 cm gylio paaiškėjo, kad šioje vietoje sluoksnis gilėja ir storėja. Ištyrus iki 40- 45 cm gylio čia pradėjo išsiskirti dar kelių duobių kontūrai (kaip minėta kvadratuose 3-4 B-C buvo šurfo Nr. 2 vieta). Apie 50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus ploto pietvakarinėje dalyje, kv. 4 B išryškėjo (110 cm ilgio rytų - vakarų kryptimi ir 45 cm pločio šiaurės- pietų kryptimi) kita pusapvalė duobė- duobė Nr.2, kurios dalis pateko už ploto pietinės sienelės (žr. brėž. 5,

foto Nr. 13-14). Jos užpildą sudarė griuvenos su moliu ir pilka žeme. Išvalius paaiškėjo, kad ji gilėjanti pietų kryptimi, nuožulnių kraštų buvo įkasta iki 100 cm gylio nuo žemės paviršiaus. Duobėje archeologinių radinių nerasta.

Dar viena, trečia duobė išryškėjo apie 10-15 cm į šiaurę nuo aukščiau aprašytos duobės Nr.2 (žr. brėž. 5, foto Nr. 13-14). Duobės kontūrai 180 x 210 cm dydžio, netaisyklingo kvadrato formos pateko į kv. 2-4 A-C . Šioje duobėje kasant šurfą ir buvo rasta segė. Centrinė duobės dalis jau buvo iširta anksčiau (kasant šurfą), tad šioje dalyje sluoksniai jau buvo permaišyti. Šioje vietoje kv. 3 B - 40 cm gylyje rasta moneta- Prūsijos Georgo Vilhelmo 1626 metų pusantrėjas (INV. Nr.14). Duobės Nr. 3 kampuose pastebėtos stulpavietės. Stulpavietės- netaisyklingų apskritimų formų, 40x42 ,40x40 ,40x60 , 40x41 cm skersmens, nuo 120 iki 155 cm gylio. Greičiausiai, kad stulpais buvo sutvirtinta ir ko gero lentomis apkalta duobė. Į duobę buvo pilamos šiukšlės. Duobėje rasta : kv. 3A- dar vienas Jono Kazimiero šilingas (INV. Nr.13), Rusijos Aleksandro II 1859 metų denežka (INV. Nr.15), smulkių XIX a. keramikos fragmentų stiklo bei XVI a. pab. -XVIII a.datuojamos keramikos (INV. Nr. 17- 26 , pieš. 3-1, 4-2). Rasta nemažai smulkių keramikos fragmentų, kurie, vėliau užkasti perkastos pietvakarinėje dalyje. Duobės pietrytinėje stulpavietėje, jos dugne (120 cm gylyje) rastas tamsiai pilkos molio masės sudaužytas puodo dugnas (žr. foto Nr. 17 , INV. Nr.16, pieš. 2). Viena šio puodo dugno dalis buvo rasta anksčiau kasant šurfą Nr. 2.

Duobės Nr. 3 užpildą sudarė tamsiai pilkos žemių, molio, griuvenų sluoksnis. Jame pasitaikė gyvulių ir paukščių kaulų. Įžemis- smėlis duobėje pasiektas 120-128 cm gylyje. Sprendžiant iš radinių į duobę pateko skirtingo laiko šiukšlių- galima spėti, kad ji buvo naudojama

ilgesnį laiką arba kasant šią duobę buvo suardyti anksčiau susiformavę XVI-XVIII a. sluoksniai. Duobėje kitokių romėnišku laikotarpiu datuojamų radinių nerasta. Greičiausiai, kad segė čia pateko su kitais XIX a. radiniais. Jokiu būdu jos radimo negalima sieti su šioje vietoje buvusiu kapinynu.

Ploto šiaurės vakariniame kampe, kv. 1 AB ir dalyje kv. 2 AB 45-56 cm gylyje atsidengė dar vienos duobės (duobė Nr. 4) kontūras (žr. brėž. 5, foto 13-15). Duobė netaisyklingo stačiakampio formos 170 cm ilgio vakarų- rytų kryptimi ir 140 cm pločio šiaurės- pietų kryptimi. Dalis duobės išėjo už ploto šiaurinės ir vakarinės sienelių. Duobės užpildą sudarė : viršuje- 40- 43 cm storio griuvenų sluoksnis. Po juo -42-45 cm storio pilkų žemių sluoksnis su griuvenomis ir akmenimis. Jame rasta pavienių keramikos fragmentų (INV. Nr. 27-30). 100-120 cm gylyje duobė užpildą sudarė kalkių sluoksnis, po juo- 10-15 cm storio pilkų žemių sluoksnis. Jame radinių nerasta. 110-140 cm gylyje pasiektas įžemis- smėlis. Ištyrus iki įžemio paaiškėjo, kad duobė gilėja vakarų ir šiaurės kryptimis, tačiau 140 cm gylyje kritimas stabilizuojasi. Duobėje suverstos išgriauto namo liekanos.

Ištyrus plotą, buvo nuspręsta toliau nesiplėsti, nes duobė kurioje rasta segė visiškai ištirta. Tyrinėti kitas ūkines duobes, dėl informacijos menkavertiškumo, nebuvo prasmės, nes kaip rodė radiniai daugeliu atvejų priklausė ne archeologiniam laikotarpiui.

Ploto šiaurinės sienelės pjūvis (brėž. 6)

Per visą pjūvį tęsiasi 7 cm storio velėna, po ja nuo 14 (kv. A) iki 30 cm storio pilkos žemės sluoksnis (kv. E). Giliau yra įžemis (kv. B pabaigoje ir kv. C-E). Kv. A-B (duobės kontūras) fiksuoti supiltiniai griuvenų 20-40 cm storio, po juo pilkų žemių su negausiomis griuvenomis sluoksniai. Dar giliau yra kalkių nuo 8 iki 20 cm storio

sluoksnis storėjantis vakarų kryptimi susiformavęs iškart paskleidžiant kalkes. Po jomis išsiskiria 10-12 cm storio pilkų žemių sluoksnis be radinių. Giliau yra įžemis- smėlis.

Ploto rytinės sienelės pjūvis (brėž. 7)

Šiame pjūvyje sluoksniai stratigrafiškai neišsiskiria. Po velėna iki 30-35 cm gylio pilkos žemės sluoksnis, po juo yra įžemis-smėlis. Kv. 4 - 30 cm gylyje fiksuotas duobės kontūras iki 106 cm gylio su vientisu griuvenų užpildu. Po juo prasideda įžemis- smėlis.

Ploto pietinės sienelės pjūvis (brėž. 6)

Pjūvio stratigrafija panaši kaip ir rytinio pjūvio. po velėna iki 30 cm gylio yra pilkos žemės sluoksnis, giliau įžemis. Kv. E, kv. C pabaigoje- kv. B fiksuoti duobių kontūrai (iki 105 ir 96 cm gylio) su griuvenų užpildu. Giliau yra įžemis- smėlis.

Ploto vakarinės sienelės pjūvis (brėž. 7)

Pjūvyje po velėna ir viršutiniu pilkų žemių sluoksniu 33-38 cm gylyje nežymiai išsiskiria kitas- atskiras pilkų žemių su griuvenomis sluoksnis, virš kurio kv. 1 įsiterpia supiltinis griuvenų ir kalkių 34 cm storio sluoksnis. Kv. 3 pabaigoje 65 cm gylyje įžemyje fiksuota kabelio tranšėja, kv. 2-3 riboje-30 cm storio ir 140 cm gylio stulpavietės kontūras. Kvadrato 1 pabaigoje pastebimas pagilėjimas šiaurės link. Čia fiksuotas duobės Nr. 4 kontūras su analogiškais sluoksniais aprašytais šiauriniame pjūvyje.

Atrodo, kad šioje vietoje būta nemažai duobių kurias XIX a. ar šio amžiaus pradžioje lyginant vietovę užpylė griuvenomis ir buvusiu ankstesnio laiko kultūriniu sluoksniu.

Išvados

Žvalgomųjų tyrimų metu 1999 metais Videniškiuose ištirta 12 šurfų (10 - 1 kv. m dydžio, 1-1,2 kv. m ir 1- 1,7 kv. m dydžio) bei segės radimvietės aplinkoje papildomai ištirtas 19 kv. m. dydžio plotas. Viso 1999 metų ekspedicijos metu ištirtas 32,9 kv. m dydžio plotas. Tyrimų metu nustatyta, kad būsimos automobilių stovėjimo aikštelės vietoje (didžiojoje jos dalyje) archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis nesusiformavęs (tai sprendžiame iš šurfų Nr. 3-12 tyrimų rezultatų ir stratigrafijos). Vakarinėje aikštelės dalyje (šurfų Nr. 1-2 ir ploto Nr. 1 aplinkoje) vietomis susiformavę iki 130 cm storio XIX- XX a pr. sluoksniai su pavieniais XVI-XVIII a radiniais. Greičiausiai, kad čia, ar kažkur šalimais yra stovėję pastatai.

Papildomai ištyrus šurfo Nr. 2 aplinką (emaliuotos pasaginės segės su ataugomis radimvietę) paaiškėjo, kad čia XIX- XX a. pradžioje buvusi stačiakampio formos, kampuose sutvirtinta kuolais, šiukšlių ir atliekų duobė. Sprendžiant iš ploto Nr. 1 tyrimų rezultatų IV amžiumi datuojama segė į duobę (kultūrinį sluoksnį) pateko ne anksčiau kaip XIX amžiuje. Greičiausiai, kad segė buvo rasta kur nors netoliese laukuose ir kuri laiką saugoma pas vietinį gyventoją kuris galbūt užsiiminėjo varkalyste ar taisydavo žalvarinius indus ir daiktus (tai sprendžiame iš tame pačiame šurfe Nr. 2 rastų XVIII-XIX a žalvarinių dirbinių ir žaliavos). Vėliau, visi žalvariniai daiktai kaip šiukšlės buvo išmestos į šiukšlių duobę.

Nepaisant to, šis radinys- segė, vienintelis tokio tipo egzempliorius rastas Lietuvos teritorijoje. Radinys suteikia daugiau informacijos archeologams apie emaliuotų segių paplitimą ir materialinę kultūrą Lietuvoje ankstyvajame geležies amžiuje.

Atlikus žvalgomočius tyrinėjimus buvo leista vykdyti statybos darbus šioje teritorijoje.

Žvalgomųjų tyrinėjimų metu gauta papildomos informacijos apie lobio radimą Videniškių gyvenvietėje. LNM archeologas Saulius Žagunis prieš vykstant į Videniškius mus informavo, kad jo senelis gyvenantis Videniškiuose darže buvo radęs monetų lobį. Dirbant Videniškiuose aplankėme šalia tyrimų vietos (per du namus į pietus) gyvenantį senelį Mykolą Žagunį. Paaiškėjo, kad monetų lobis buvo rastas kažkur prieš 30 metų savo darže ariant žemę. Plūgas užkabino puodynę ir ją perskėlė, o monetos pažiuro. Monetų buvo "kaip didelės kepurės". Prisiminė, kad buvo rastos 6-8 didelės kampuotos sidabrinės monetos (greičiausiai patagonai ar taleriai), kitos buvo mažos. Apie radinį niekam nebuvo informuota, vėliau monetas gulėjusias kieme po medžiu išnešiojo vaikai.

Žvalgomieji tyrinėjimai papildė archeologinių duomenų bazę ne tik nauju senojo geležies amžiaus laikotarpio radiniu, bet ir praturtino žinias apie mažųjų Lietuvos miestelių buitinę kultūrą.

Radinių sąrašas

Šūrfas Nr. 2

1. Puodynės, žiestos viršaus ir sienelės fragmentas. Molio masė tamsiai rudos spalvos su grūsto akmens priemaišomis. Pakraštys tiesus, užapvalintas, sienelė nežymiai išlenkta. Dydis- 70x85x7mm (pav. 1-1).
2. Puodynės, žiestos viršaus ir sienelės fragmentas. Molio masė tamsiai rudos spalvos su grūsto akmens priemaišomis. Pakraštys atlenktas į išorę, užapvalintas, sienelė nežymiai išgaubta. Dydis- 70x85x7mm Dydis- 60x80x6mm (pav. 1-2).
3. Puodynės, žiestos viršaus ir sienelės fragmentas. Molio masė tamsiai rudos spalvos su grūsto akmens priemaišomis. Pakraštys tiesus, užapvalintas, sienelė nežymiai išlenkta. Puošta bangelių ir tiesių linijų ornamentu. Dydis- 70x40x7mm (pav. 1-3).
4. Koklio, plokštinio fragmentas. Ornamentas neaiškus. Dydis- 70x50mm. Datuojamas XVII-XVIIIa.(pav. 1-4).
5. Žvakidės, žalvarinės apvalus stovas. Skersmuo- 95 mm. Datuojamas XVIII-XIX a.
6. Žalvarinė arbatinuko dalis. Skersmuo-40 mm. Datuojama XIX a.
7. Žalvarinės arbatinuko dalys. Skersmuo- 30 mm. Datuojamos XIX a.
8. Vinis, kaltinė, stačiakampio formos į galą smailėjanti. Dydis 80x9x5 mm.
9. Segė, žalvarinė, pasaginė, emaliuota su raginėmis ataugomis. Įlenkta, raudonos spalvos emale, emalė aptrupėjusi. Datuojama IV amžiumi. Foto Nr. 19.
10. Žiedas- grandis, žalvarinė, ovalaus pjūvio. Skersmuo-35 mm. Chronologija neaiški.

Šurfas Nr. 11

11. Puodynės, žiastos, smulkūs pakraštėliai (2 vnt). Molio masė tamsiai pilkos spalvos su akmenukų priemaišomis. Pakraštėliai užapvalinti, nežymiai atlenkti. Dydis- 40x55x6 mm, 35x45x6 mm (pav. 1-5-6).

Plotas Nr. 1

12. Moneta. Lietuvos Jono Kazimiero 1660 metų šilingas. Ujazdovas.

13. Moneta. Lenkijos Jono Kazimiero šilingas. Data neaiški.

14. Moneta. Prūsijos Georgo Vilhelmo 1626 metų pusantrokas. Moneta turi sulipimo žymių, gali būti, kad ji yra iš lobio.

15. Rusijos Aleksandro II 1859 metų denezka.

16. Puodo, žiesto, dugnas . Klijuojasi iš trijų dalių. Molio masė tamsiai pilkos spalvos su akmenukų priemaišomis. Skersmuo- 120 mm (pav. 2).

17. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus atlenktas. Išorė puošta bangele. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 36x38x7 mm. (pav. 3-1).

18. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus nulygintas, nežymiai atlenktas . Išorė puošta bangele. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 50x38x7 mm. (pav. 3-2).

19. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus nulygintas, nežymiai atlenktas . Išorė puošta bangele. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 36x40x7 mm. (pav. 3-3).

20. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus nulygintas, nežymiai atlenktas . Išorė puošta įkartomis. Molio masė pilkos spalvos su akmenukų priemaišomis. Apdegusi. Dydis 44x33x7 mm. (pav. 3-4).

21. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus užapvalintas, atlenktas .. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 40x35x7 mm. (pav. 3-5).

22. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus nulygintas, atlenktas. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 45x60x7 mm. (pav. 3-6).
23. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus užapvalintas. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 50x40x7 mm. (pav. 3-7).
24. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus nulygintas, atlenktas. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 55x45x7 mm. (pav. 3-8).
25. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus nulygintas, atlenktas. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 51x37x7 mm. (pav. 4-1).
26. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus užapvalintas. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 33x35x7 mm. (pav. 4-2).
27. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus nulygintas, atlenktas. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Dydis 40x30x7 mm. (pav. 4-3).
28. Puodo , žiesto, pakraštėlio fragmentas. Viršus nulygintas, tiesus. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis. Fragmentas smarkiai aprūkęs. Dydis 60x53x9 mm. (pav. 4-4).
29. Puodo , žiesto, pakraštėlio ir sienelės fragmentas. Viršus nulygintas, atlenktas. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis.. Dydis 90x65x6mm. (pav. 4-5).
30. Puodo , žiesto, pakraštėlio ir sienelės fragmentas. Viršus nulygintas, atlenktas. Molio masė rudos spalvos su akmenukų priemaišomis.. Dydis 75x70x6mm. (pav. 4-6).

31. Vazelės, žiestos, dugnelis. Vidus padengtas žalia glazūra. Molio masė šviesiai rudos spalvos. Dydis 26x35 mm. (pav. 4-7).

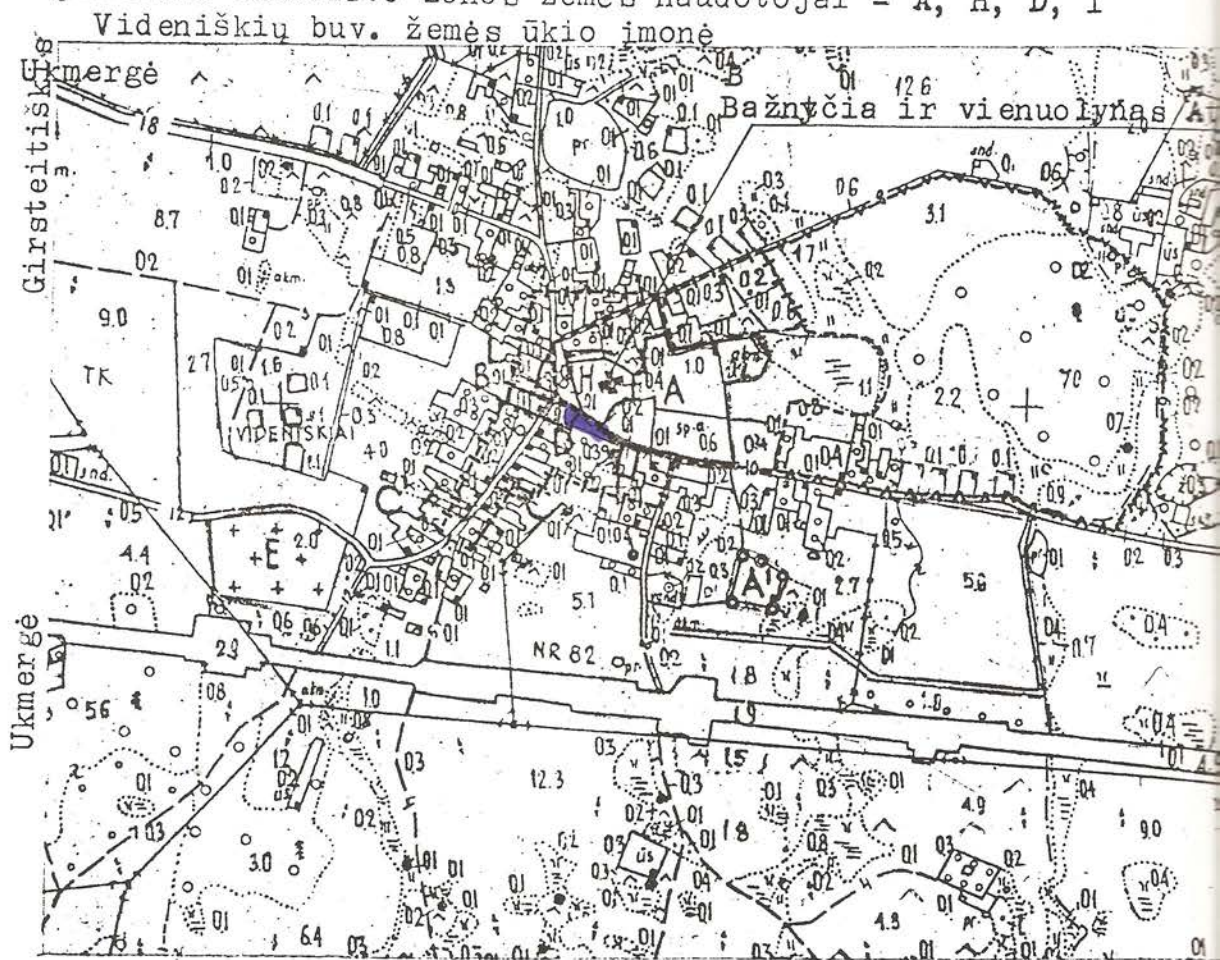
Brėžinių sąrašas

1. Videniškių gyvenvietės planas.
2. Tyrinėjimų situacijos planas.
3. Šurfų Nr.1-4 (1-rytinis ir 2-4-vakariniai) pjūviai.
4. Šurfų Nr.5-12 (5-8, 10- vakariniai ; 9, 11 ,12- šiauriniai) pjūviai.
5. Ploto Nr. 1 planas.
- 6-7. Ploto Nr. 1 sienelių pjūviai.
8. Sutartiniai ženklai.

VIDENIŠKIŲ BAŽNYČIOS IR VIENUOLYNŲ ANSAMBLIO -
 respublikinės reikšmės architektūros paminklo (AtR 126)
 TERITORIJOS , REGULIUOJAMO UŽSTATYMO IR SAUGOMO GAMTINIO
 LANDŠAFTO ZONOS PLANAS

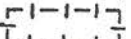
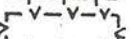
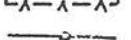
Molėtų rajonas, Videniškių apylinkė, Videniškiai

Paminklo teritorijos, reguliuojamo užstatymo zonos ir saugomo
 gamtinio landšafto zonos žemės naudotojai - A, H, D, I

M 1:10000

Sutartiniai ženklai

- - pastatas - architektūros paminklas
- - kiti pastatai
- - paminklo teritorija
- - reguliuojamo užstatymo zona
- - saugomo gamtinio landšafto zona
- - žemės naudotojo riba
- 3 - pastato indeksas plane

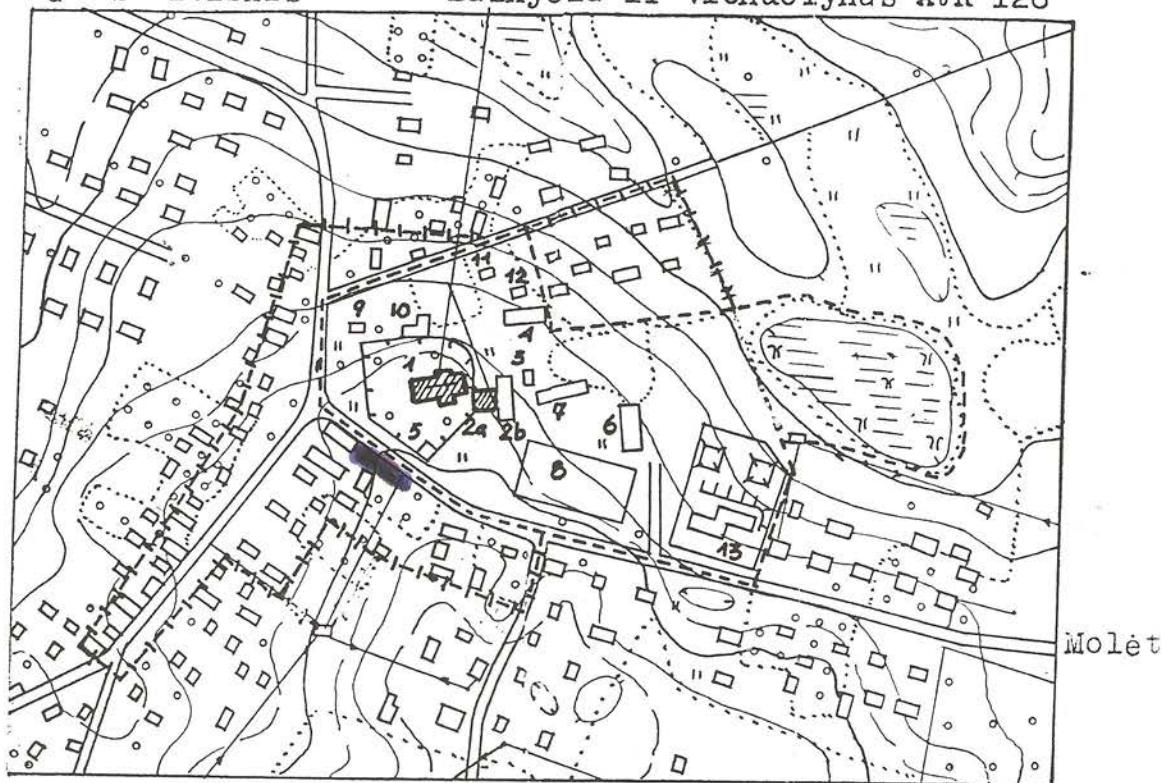
Paminklo teritorijos plotas - 5,9Ha

Reguliuojamo užstatymo plotas - 1,6ha + 3,7ha = 5,3ha

Saugomo gamtinio landšafto zonos plotas - 17,5ha

- A- Videniškių vid. mokykla
- H- Videniškių katalikų parapijos bažnyčia
- D- Videniškių kultūros namai
- I- Videniškių parduotuvė Nr.24

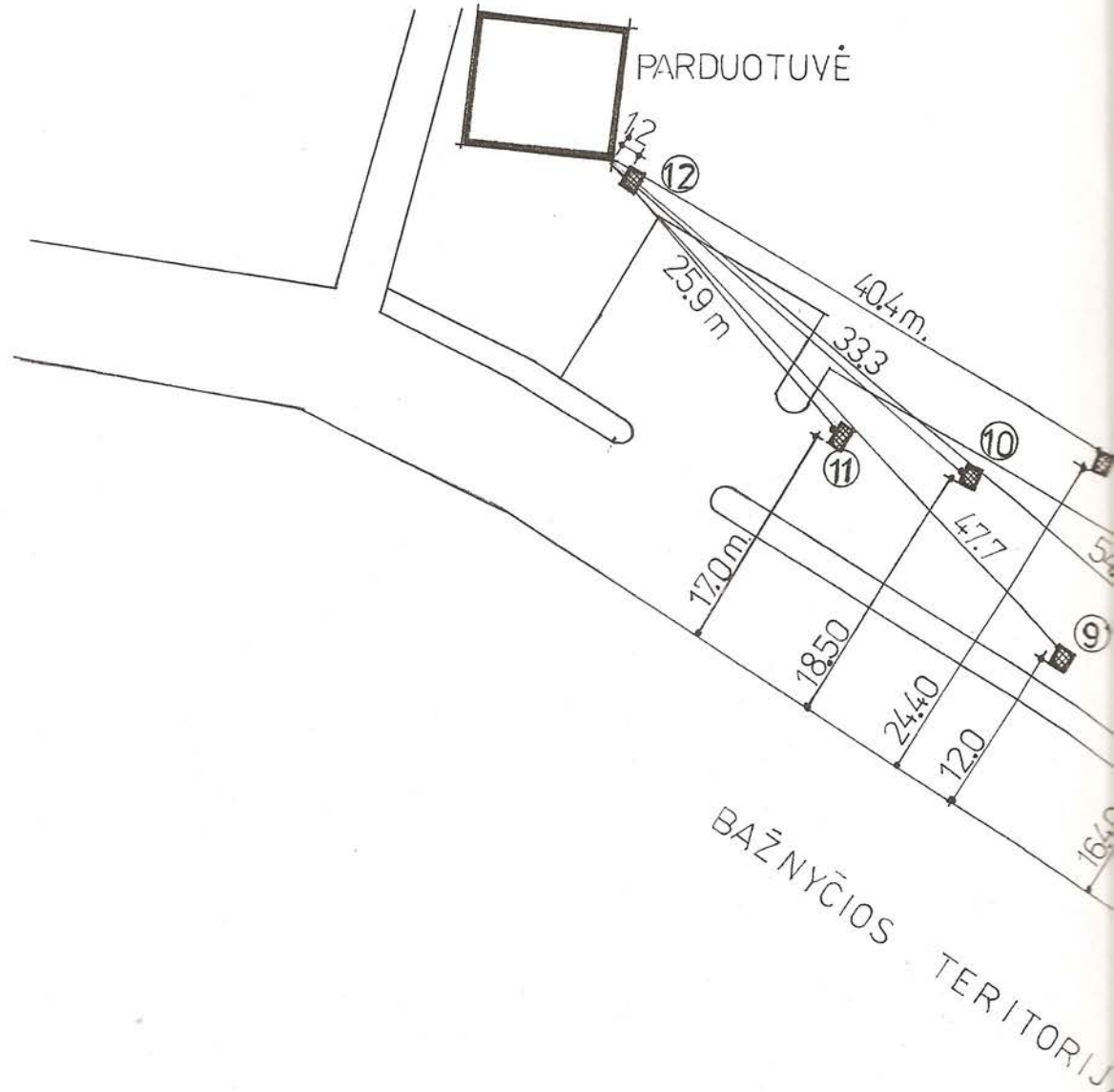
Girsteitiškis Bažnyčia ir vienuolynas AtR I26

M 1:5000

EKSPLIKACIJA

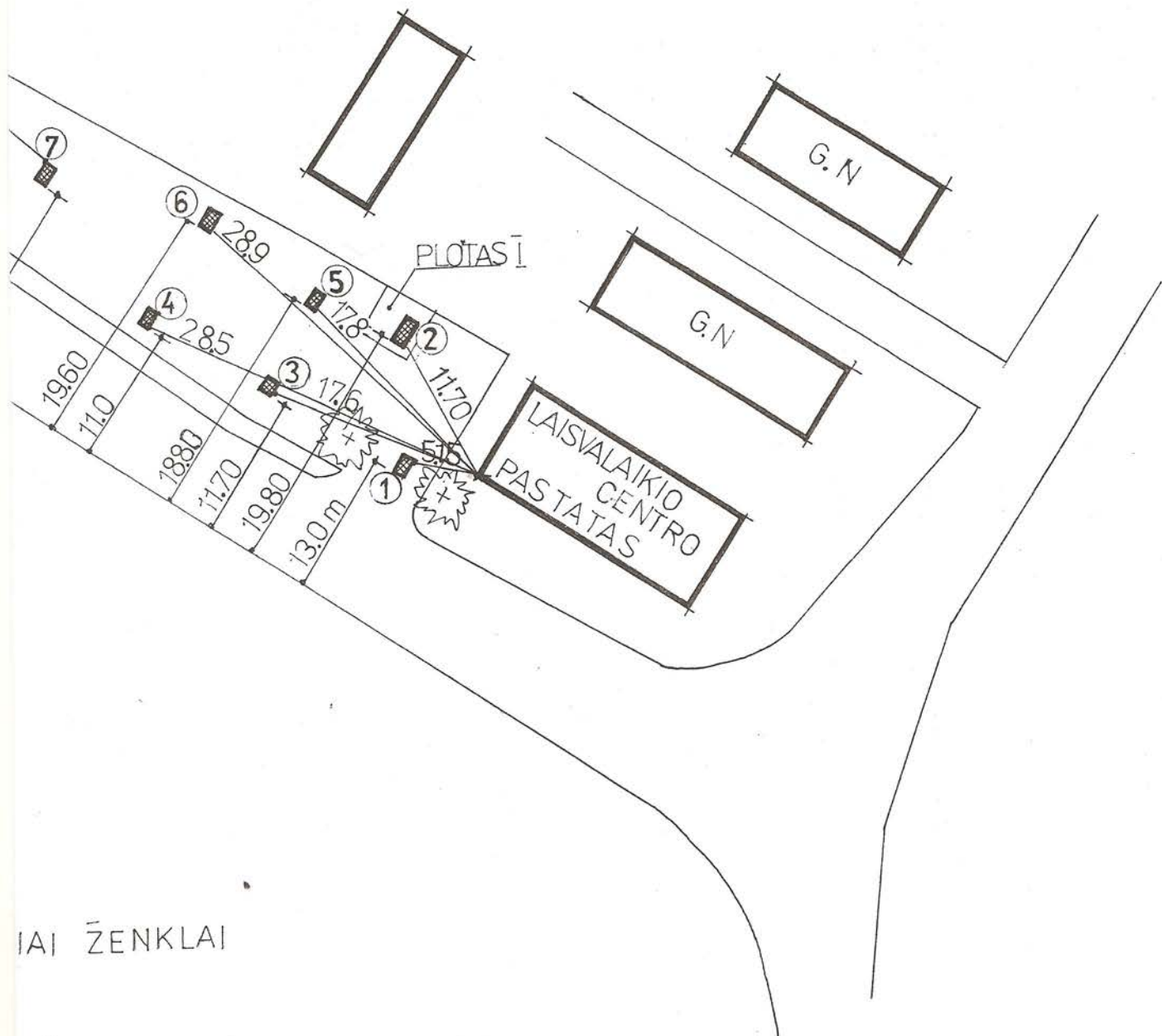
Indeksas	Bivusi pastato funkcija	Esama pastato funkcija
1	Bažnyčia	Bažnyčia
2a	Vienuolynas	Mokyklos internatas
3	Svirnas	Mokyklos patalpos
4	Ūkinis pastatas	Ūkinis pastatas
20		Mokykla
5	<i>- dvalponų ja tyrimų vieta</i>	Atributikos sandėlis
6		Mokyklos patalpos
7		Dirotuvės ir malkinė
8		Sporto aikštelė
9		Gyvenamas namas
10		Ūkinis pastatas
11		Gyvenamas namas
12		Lauko virtuvė
13		Vaikų darželis

- SUTARTI
- — ŠURFAS
 - — ŠURFO
 - IŠMATA

SITUACIJOS PLANAS

M1:500

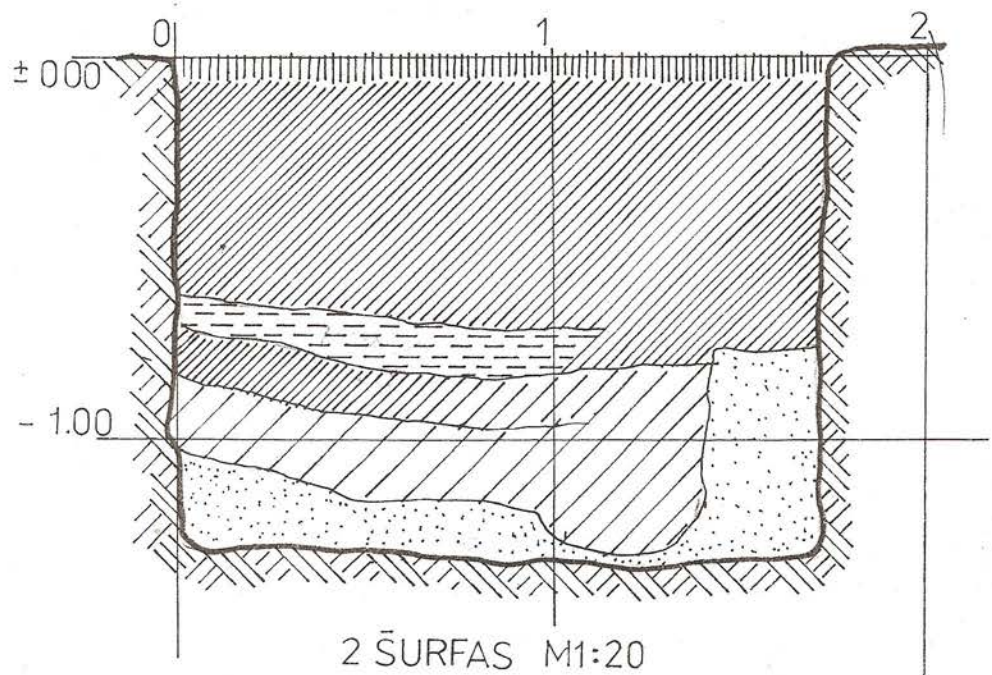
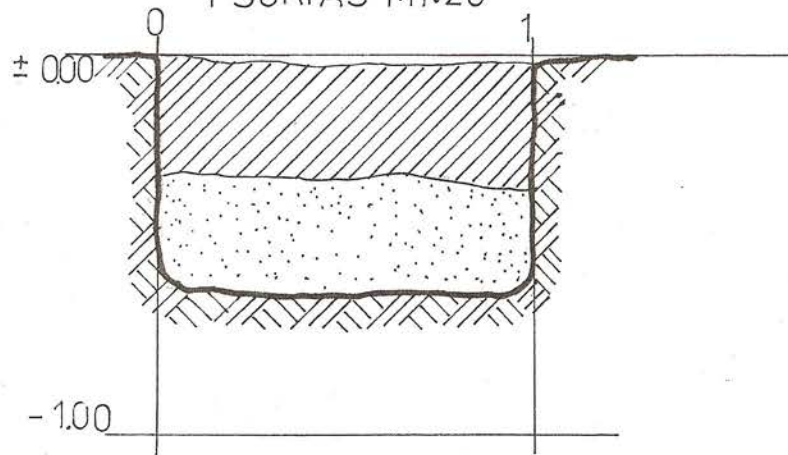

1 CM = 5 METRAIS

1 CM = 5 METRAIS

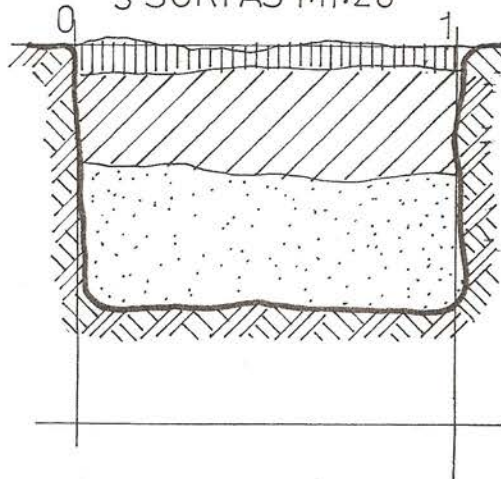
1 CM = 5 METRAIS

1 ŠURFAS M1:20

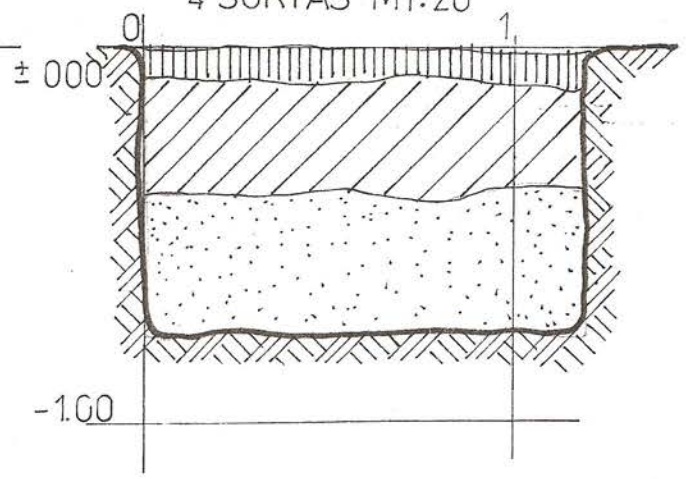

2 ŠURFAS M1:20

3 ŠURFAS M1:20

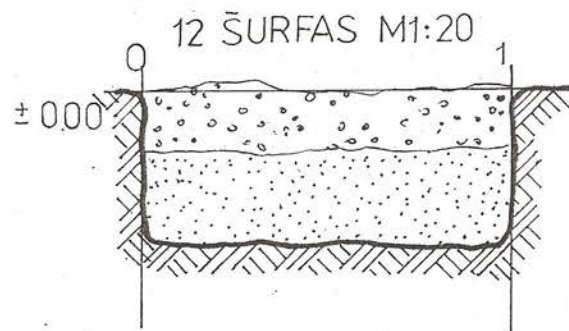
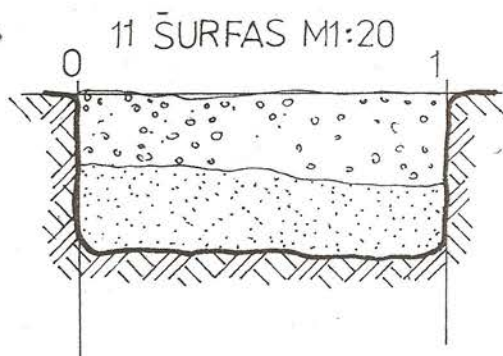
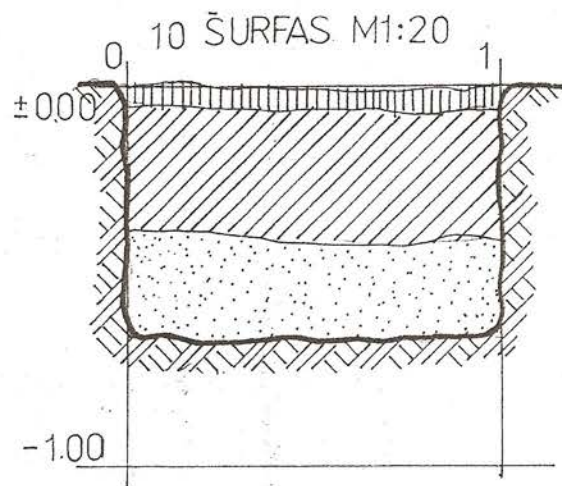
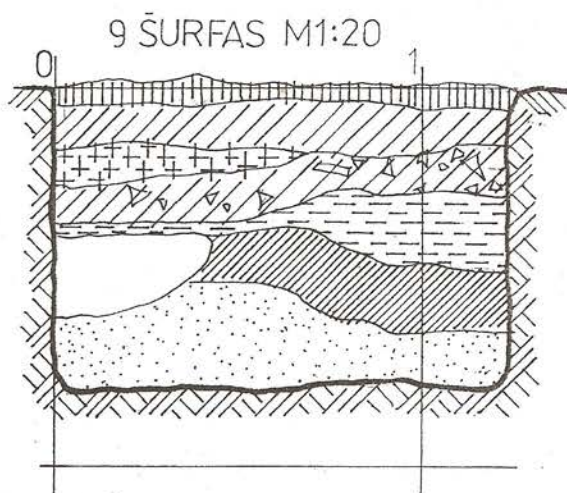
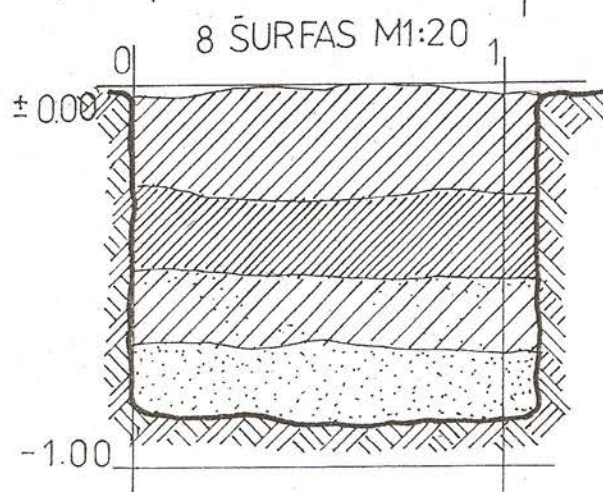
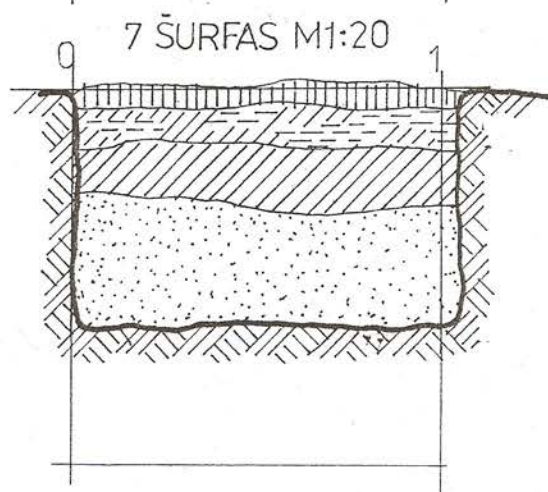
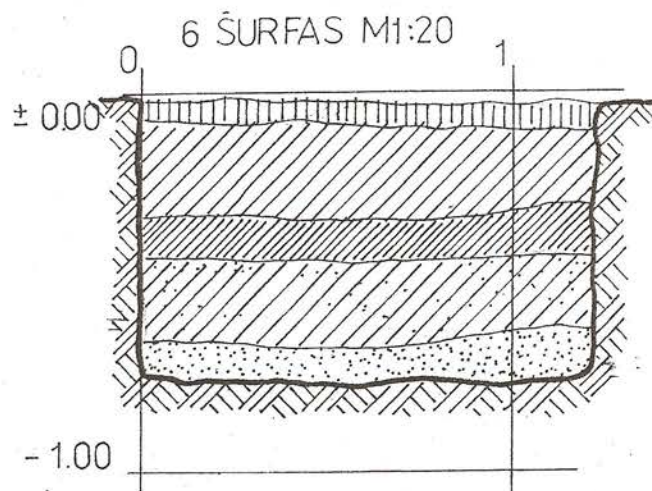
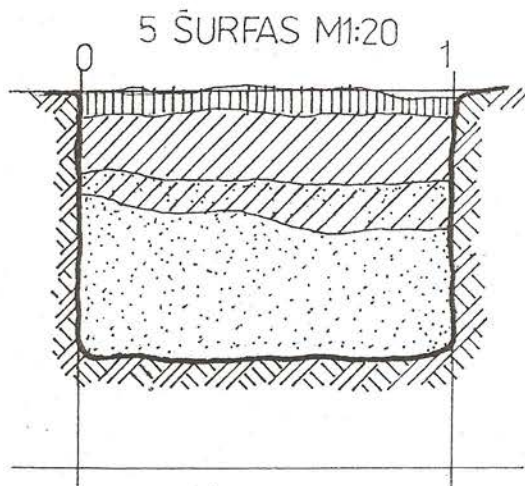

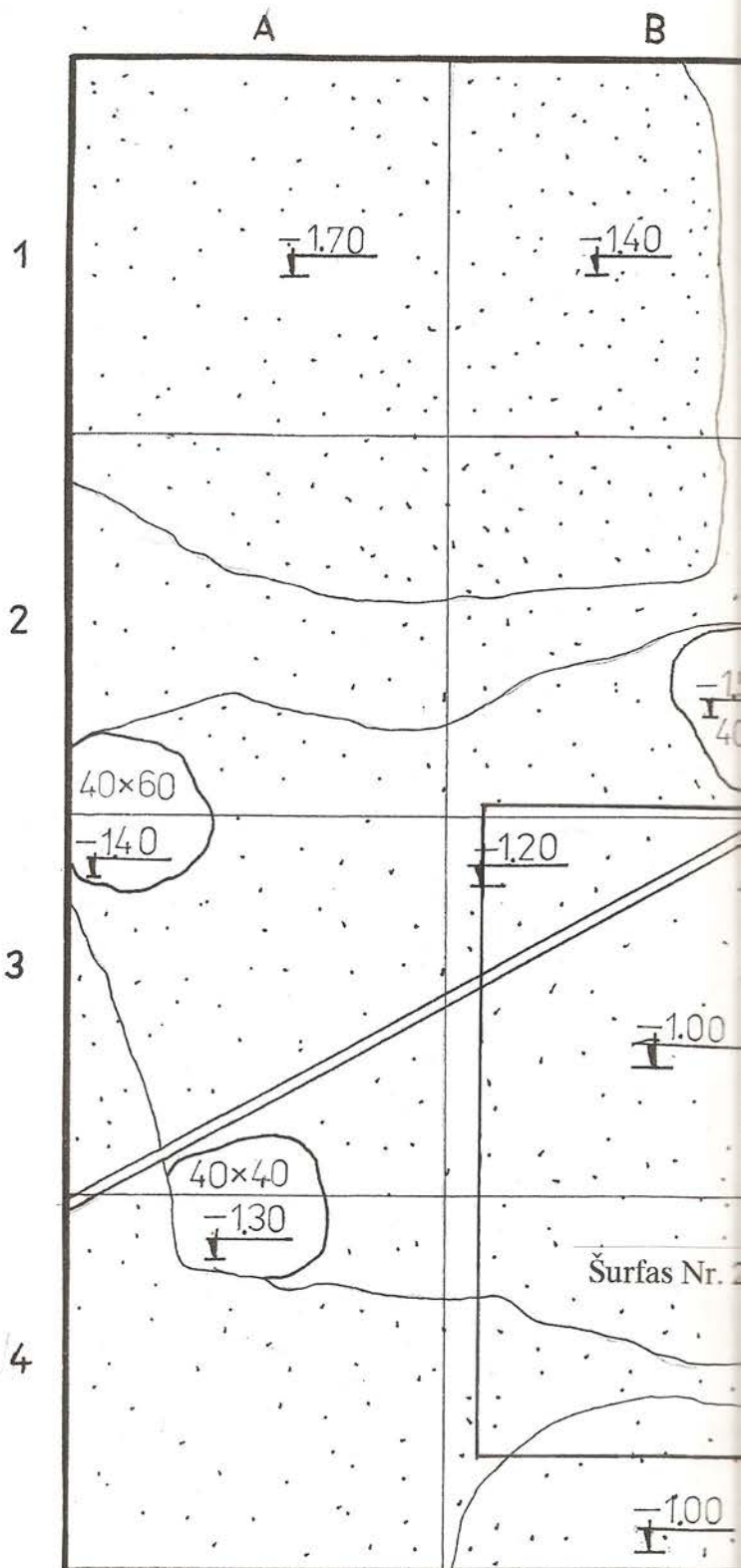
4 ŠURFAS M1:20

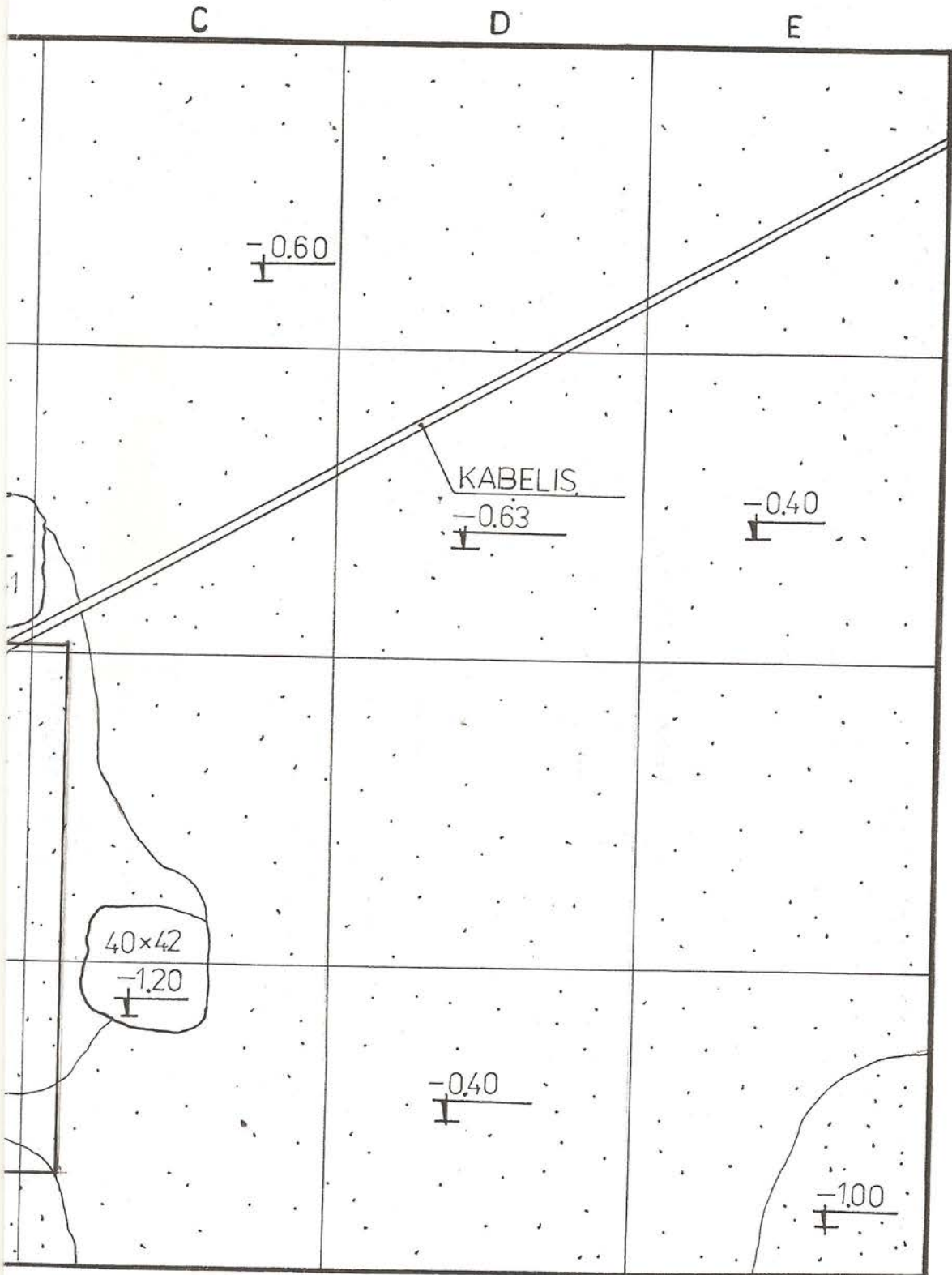
24

bet. 3

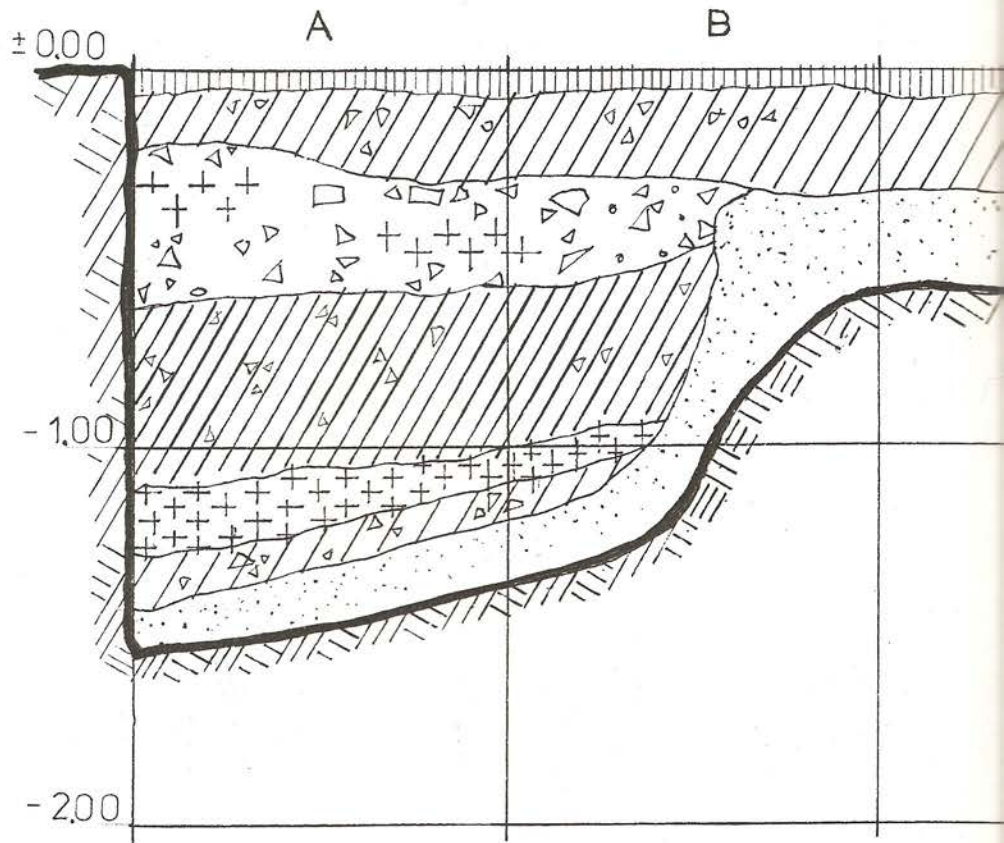

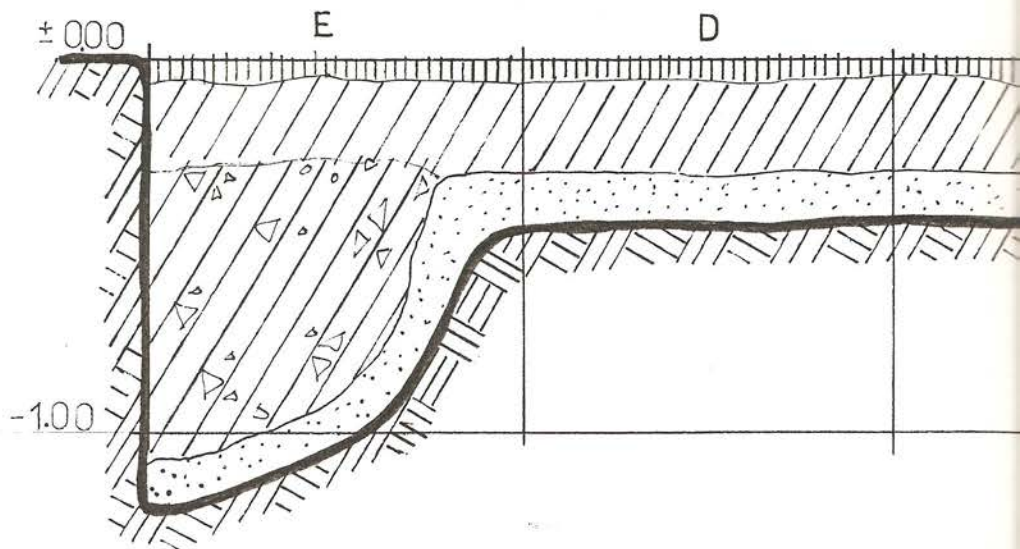
OTO NR. I PLANAS GYLYJE -0.40 ÷ -1.70
M1:20

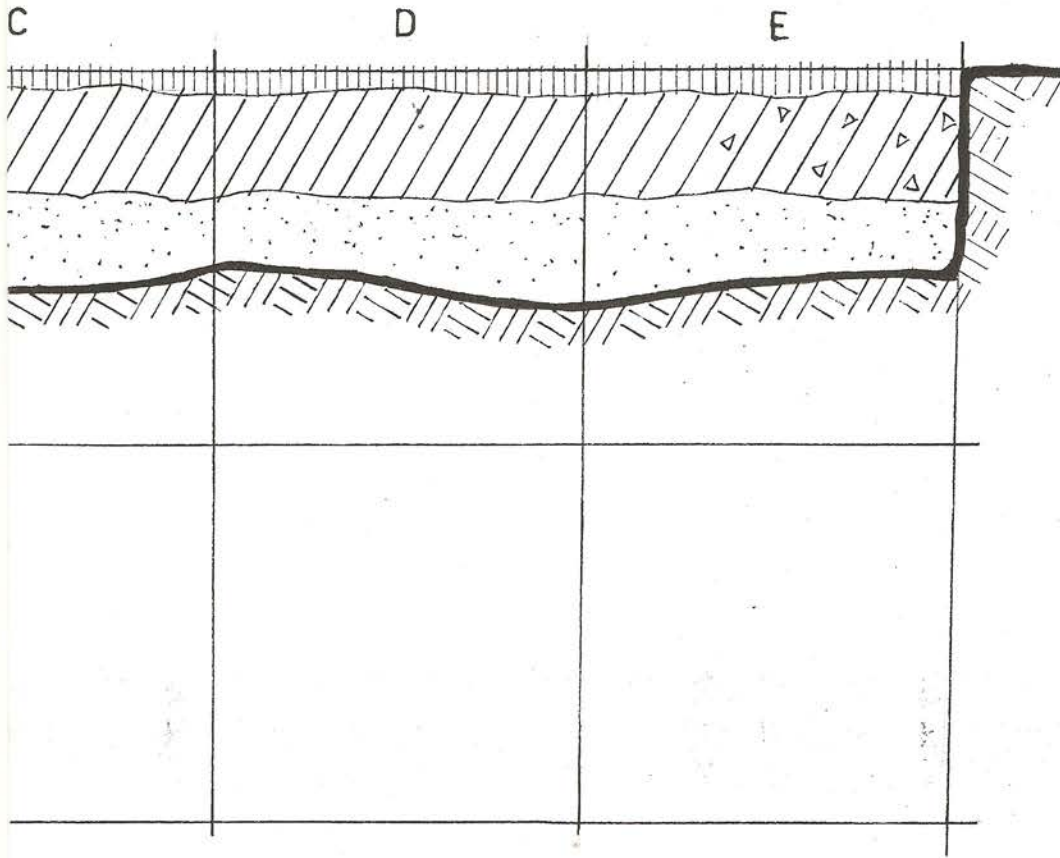
ŠIAURINIS PĖ

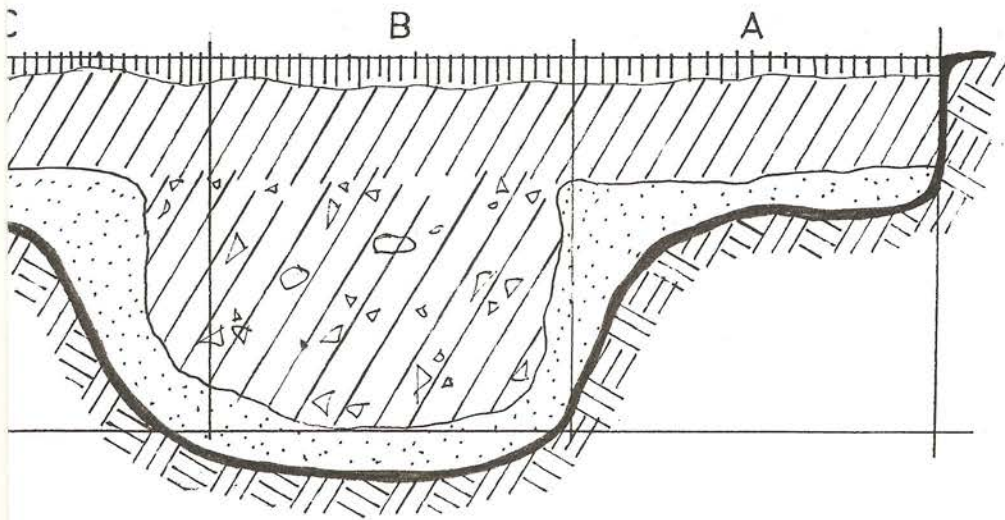
PIETINIS PĖ

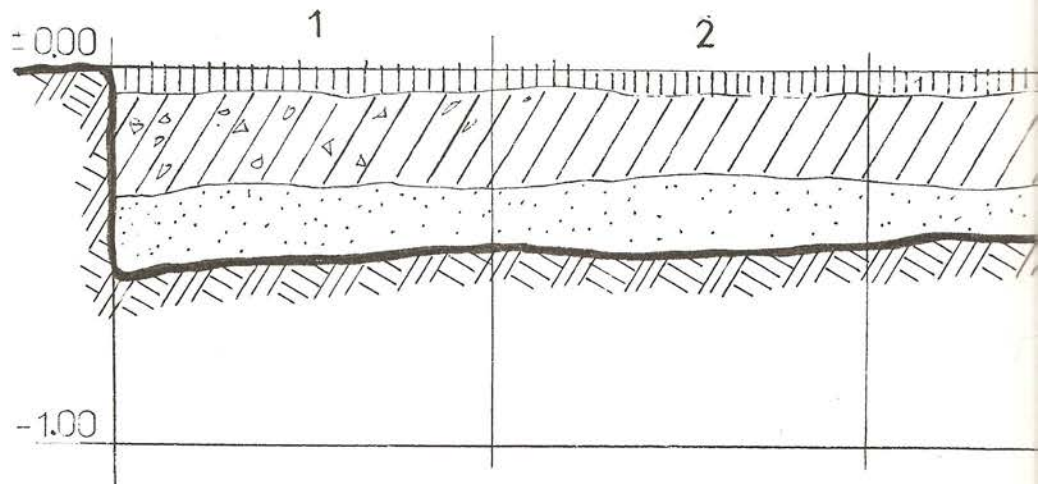
VIS M1:20

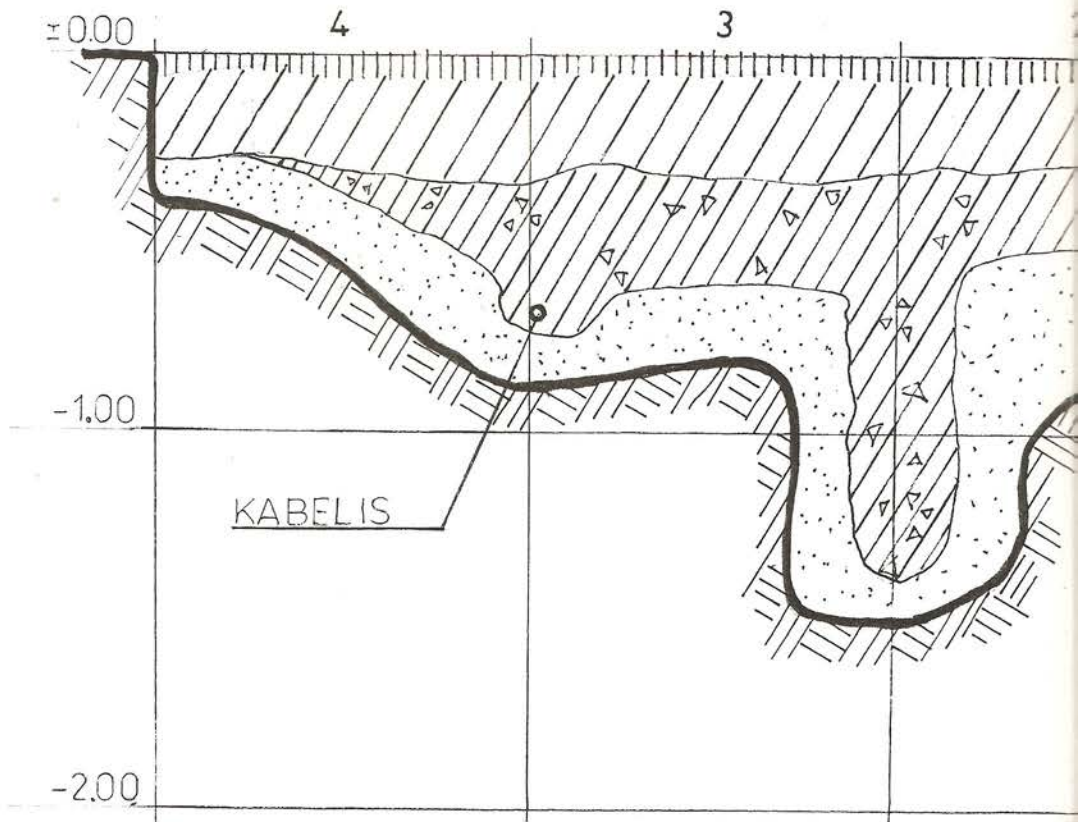
IS M1:20

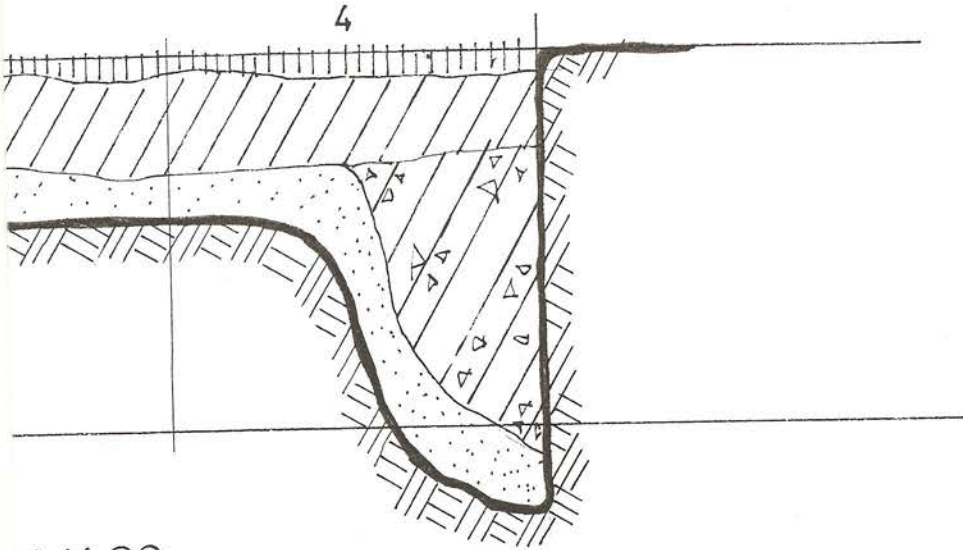
RYTINIS PJŪVIS

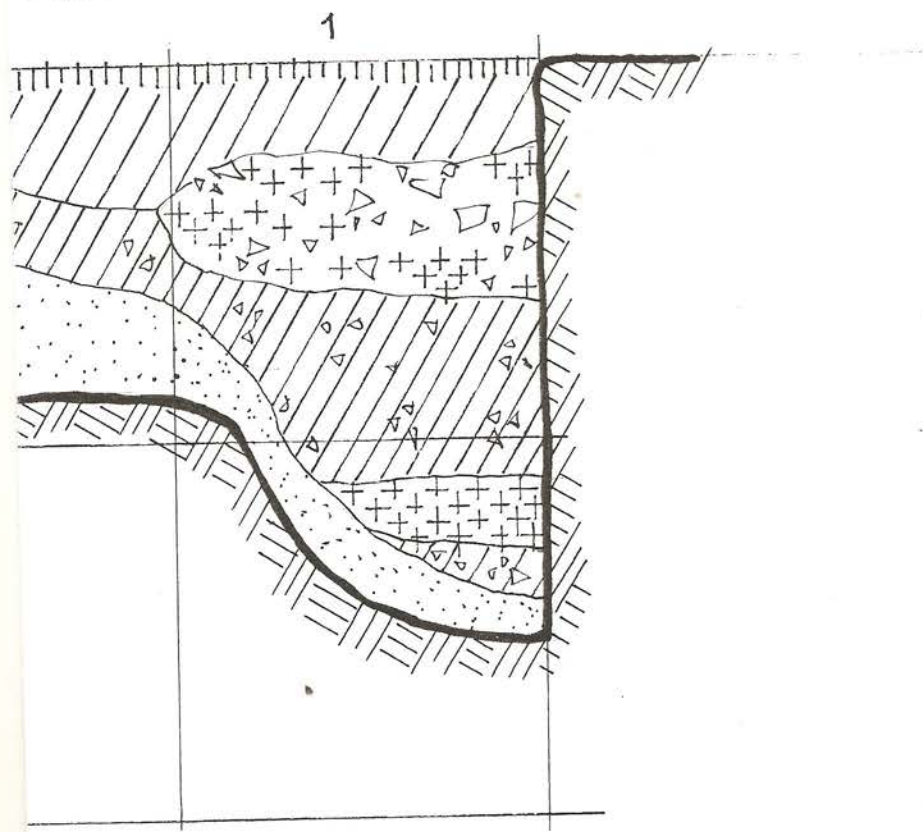
VAKARINIS PJŪVIS

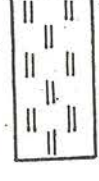

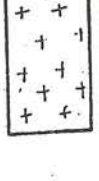
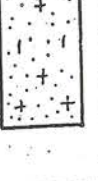
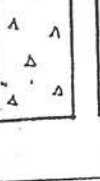

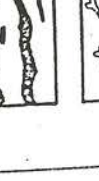
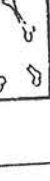
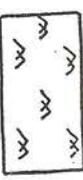

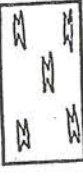

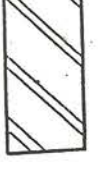

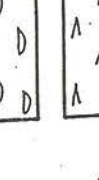

1:20

M1:20

1.0M

													
PILKA ŽEMĖ	JUODA ŽEMĖ	MOLIS	PLŪKTAS MOLIS	DEGTAS MOLIS	SMĖLIS	SMULKUS ŽYVRAS	STAMBUS ŽYVRAS	KALKĖS	KALKIŲ SKIEDINYS	SMULKIOS GRIUVENOS	STAMBIOS GRIUVENOS	DEGĖSIAI	KAULAI
PELENAI	VELĖNA	ODA	PUVĖSIAI	DURPĖS	ŠAKNYS	SKERSINĖ MEDIENA	IŠILGINĖ MEDIENA	SUNYKUSI MEDIENA	APDEGUSI MEDIENA	KERAMIKA	SKIEPROS	ASFALTAS	ŽEMIS
													
AKMENYS	AKMENŲ GRINDINYS	TĄŠYTI AKMENYS	DUOBĖS KONTŪRAS	AKMENŲ MŪRAS	PLYTŲ MŪRAS	AKMENŲ-PLYTŲ MŪRAS	MŪRAS PĖJŲVYZE	GRUNTINIS VANDUO	FIKSUOTA KRAŠTINĖ	SUODŽIAI			

PASTABA: Sutartiniai ženkliai tarpusavyje derinami

Piešinių sąrašas

1 piešinys

1. Puodynės viršus. Rasta šurfe Nr. 2. INV.Nr.1.
2. Puodynės viršus. Rasta šurfe Nr. 2. INV.Nr.2.
3. Puodynės viršus. Rasta šurfe Nr. 2. INV.Nr.3.
4. Koklio fragmentas. Rasta šurfe Nr. 2. INV.Nr.4.
- 5-6. Puodynės viršaus fragmentai (2 vnt). Rasti šurfe Nr. 11. INV.Nr.11.

2 piešinys

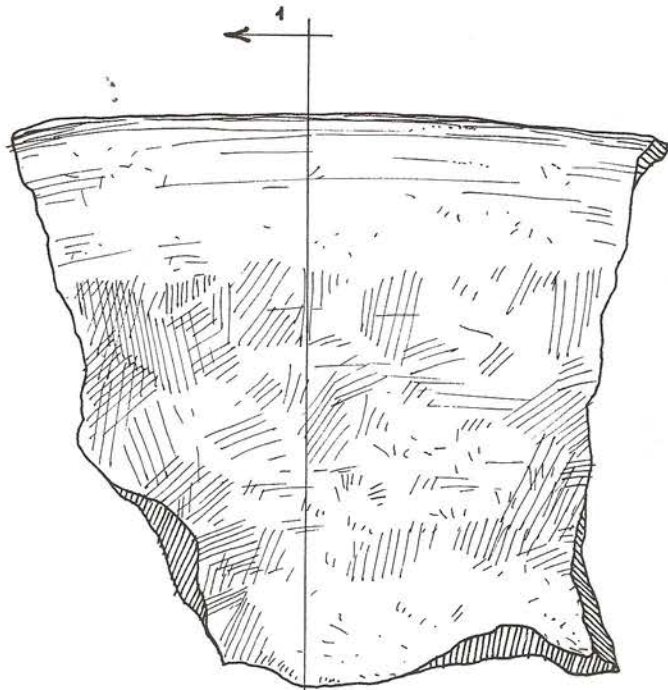
1. Puodynės dugno ir sienelių fragmentai (3 vnt.). Rasti šurfe Nr. 2 ir ploto Nr. 1 stulpavietėje Nr. 2. INV. Nr. 16.

3 piešinys

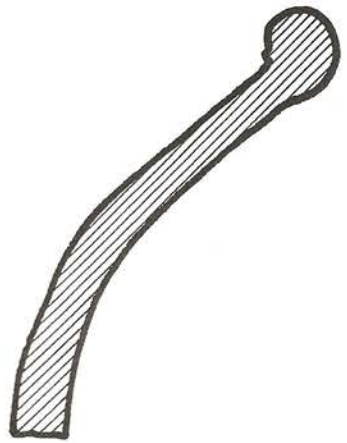
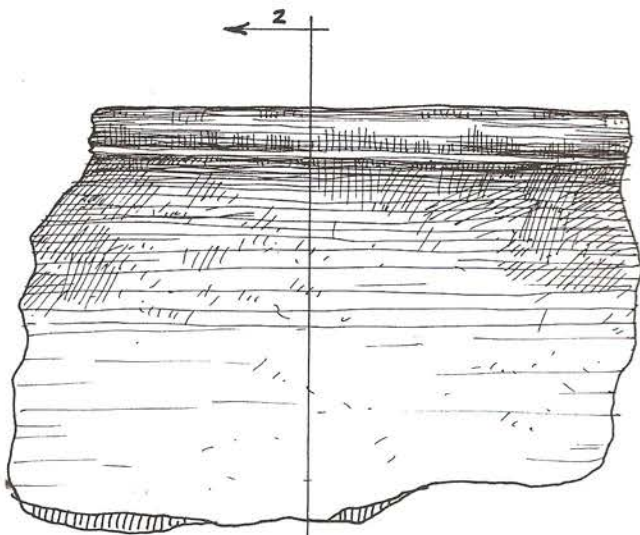
- 1-8. Puodų pakraščeliai. Rasti plote Nr. 1. INV Nr. 17-24.

4 piešinys

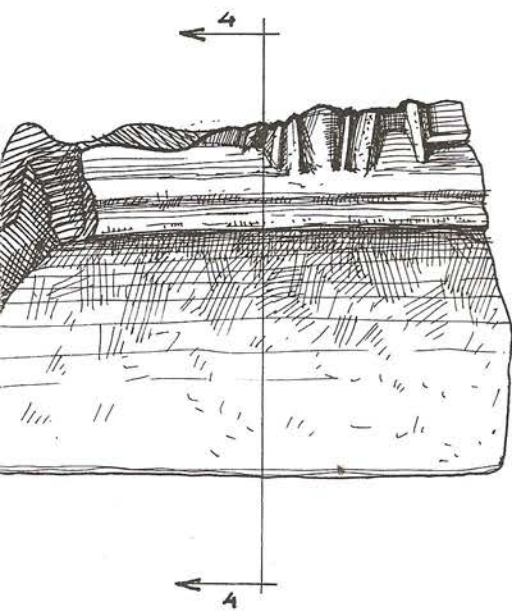
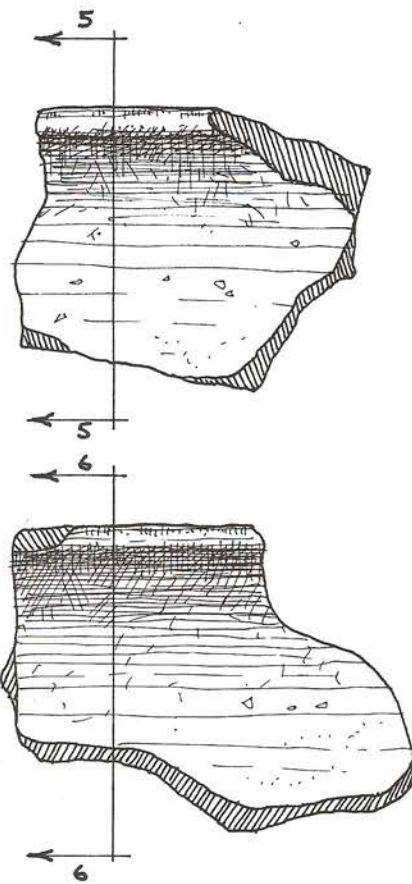
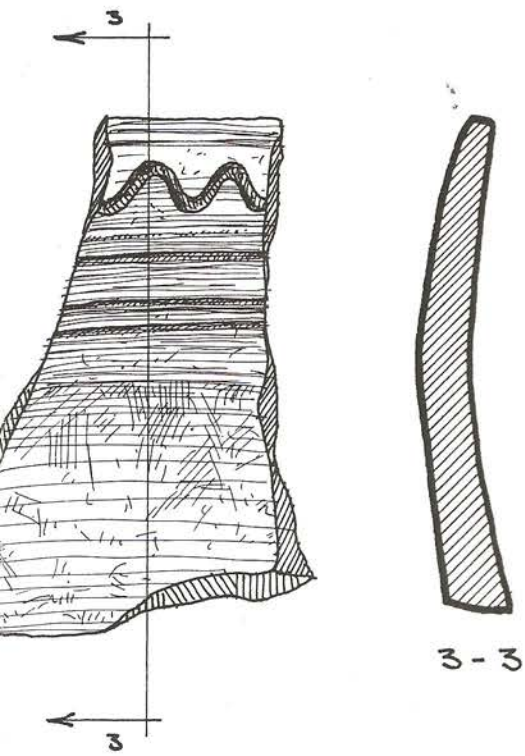
- 1-6. Puodų pakraščeliai ir sienelių fragmentai. Rasti plote Nr. 1. INV Nr. 25-30.
7. Vazelės dugnelis. Rasta plote Nr. 1. INV. Nr. 31.

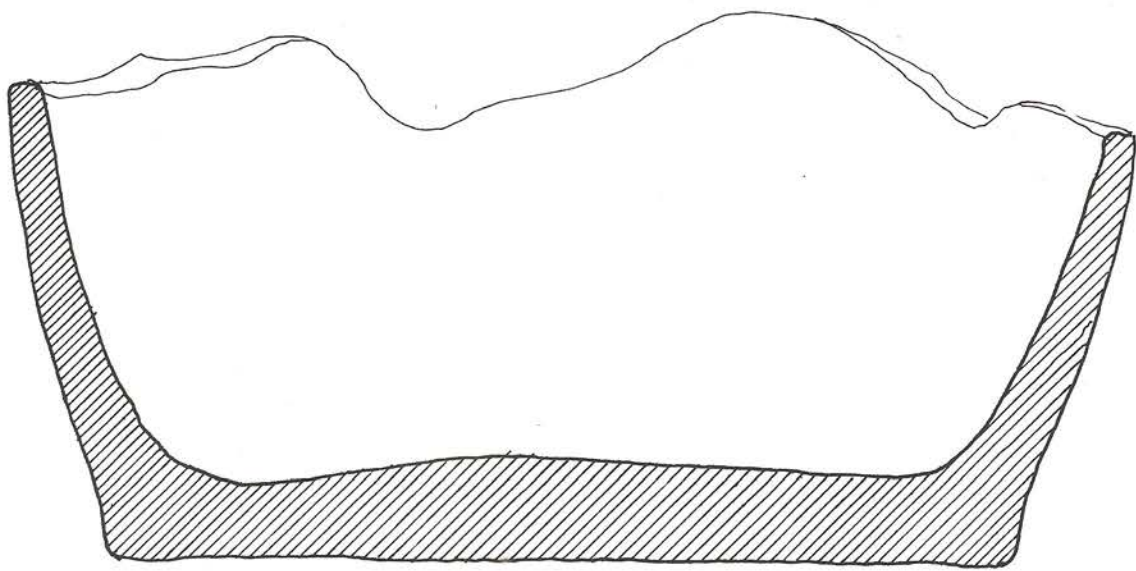

1-1

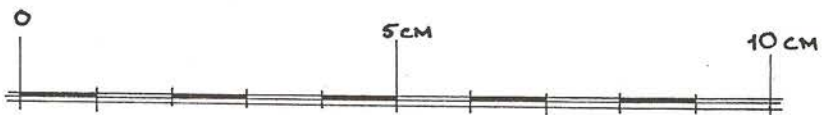

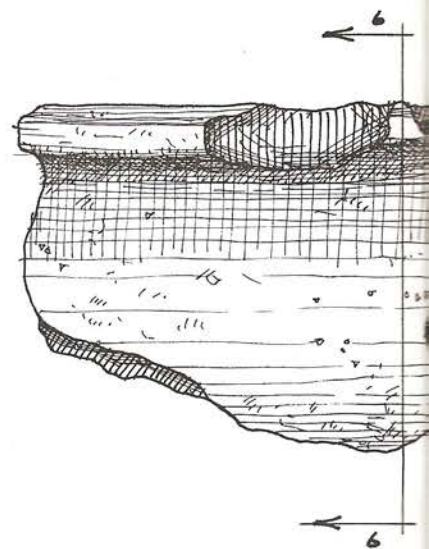
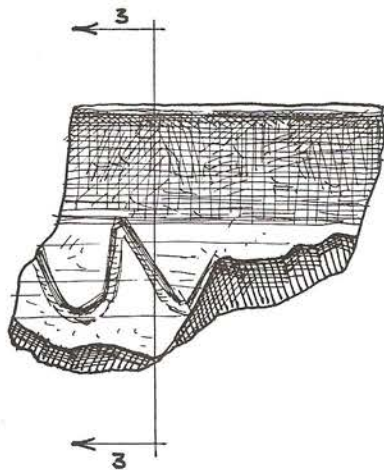
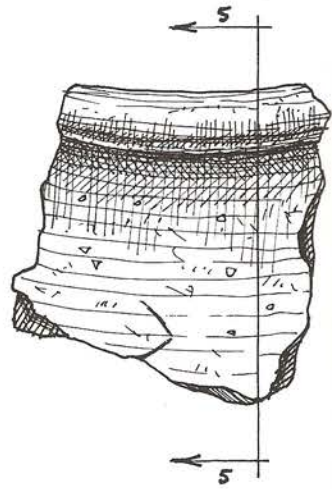
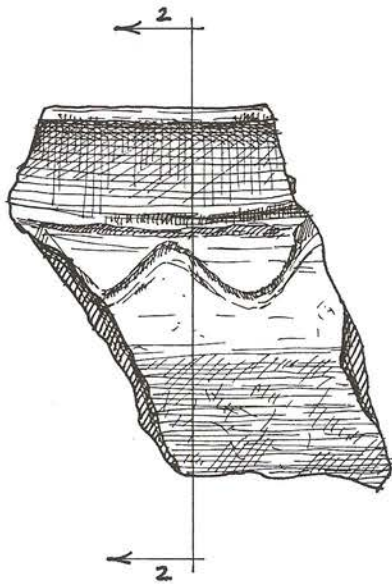
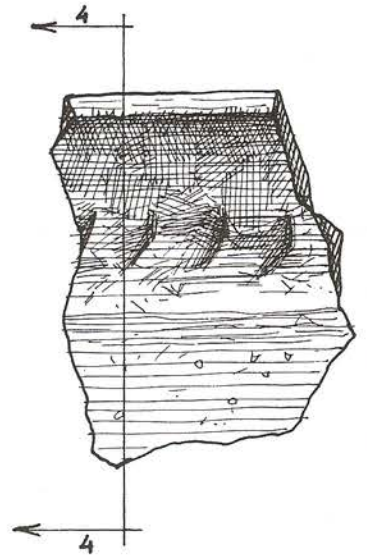
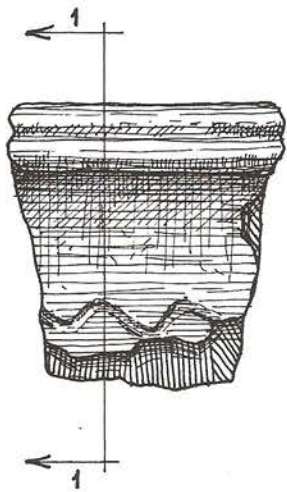
2-2

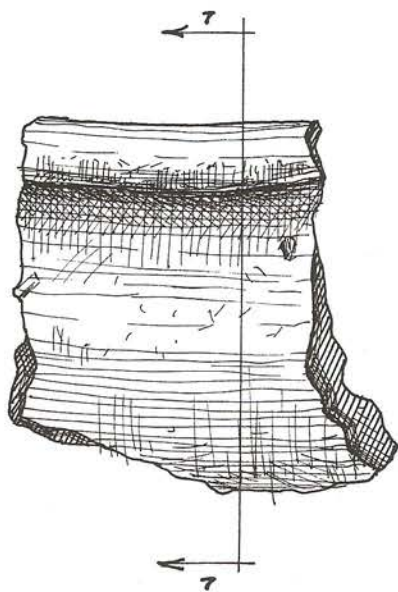
1 - 1

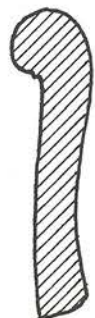

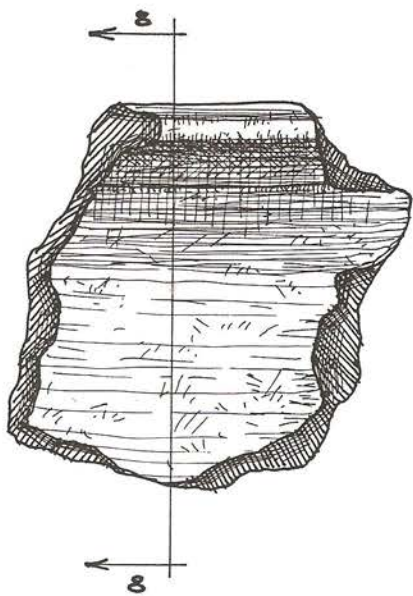
4-4

7-7

5-5

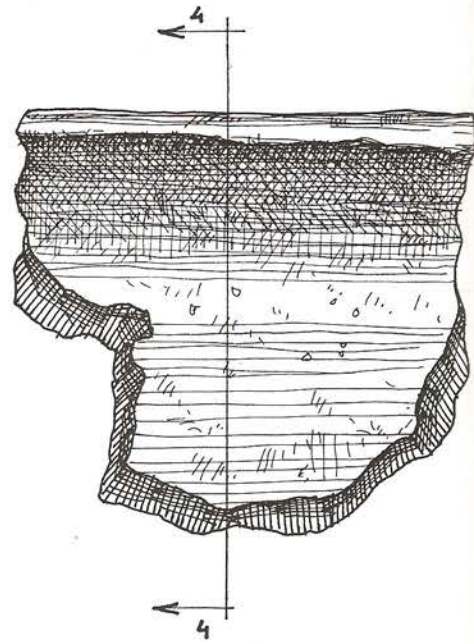
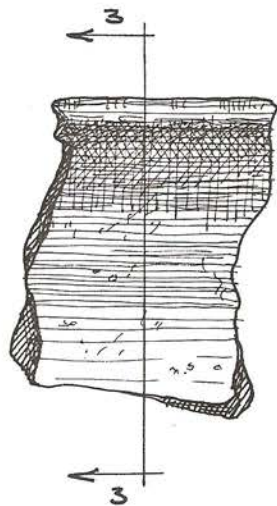
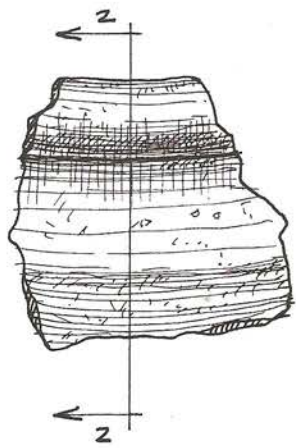
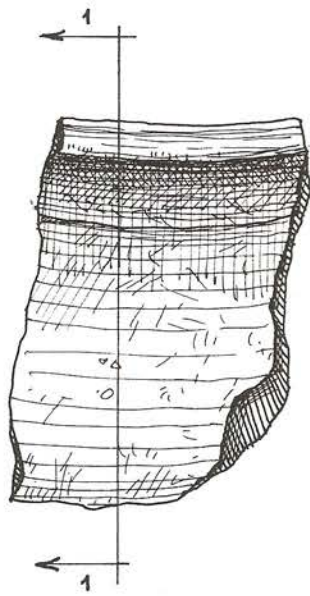

8-8

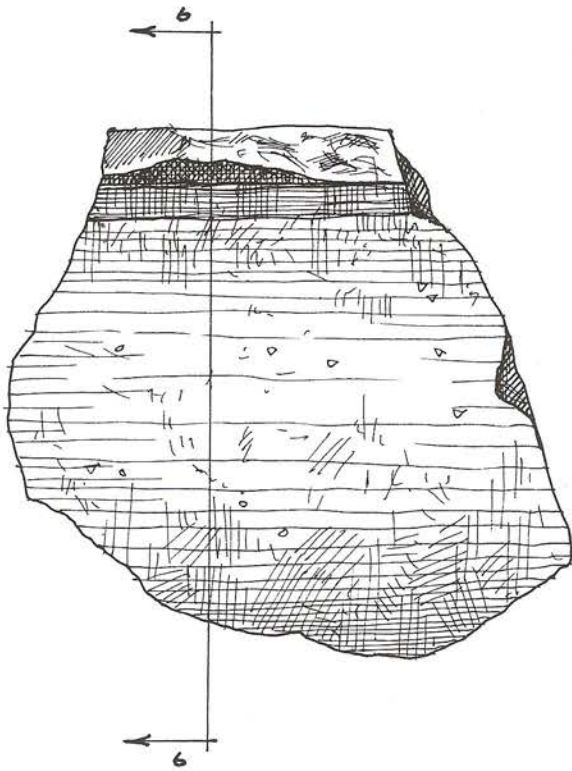
6-6

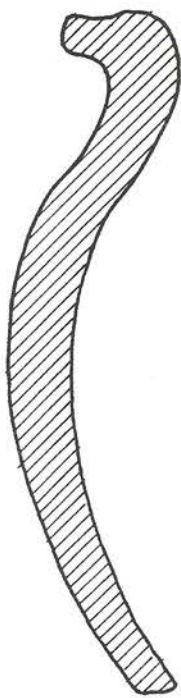

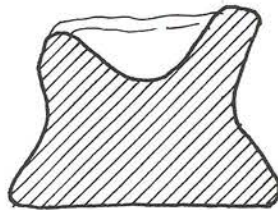
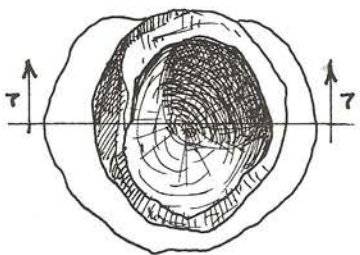
4-4

6-6

5-5

7-7

1. Šurfo Nr. 2 planas.

2. Šurfo Nr.2 rytinis pjūvis.

3. Šurfo Nr.3 šiaurinis pjūvis.

4.Šurfo Nr.4 šiaurinis pjūvis.

5. Šurfo Nr.5 šiaurinis ir vakarinis pjūviai.

6. Šurfo Nr.6 šiaurinis ir vakarinis pjūviai.

7. Šurfo Nr.7 šiaurinis pjūvis.

8. Šurfo Nr.10 šiaurinis ir vakarinis pjūviai.

9. Šurfo Nr.9 siaurinis pjūvis.

10. Šurfo Nr.11 siaurinis pjūvis.

11. Žvalgomos teritorijos bendras vaizdas iš rytų pusės.

12. Ploto Nr. 1 bendras vaizdas nuėmus velėną.

13. Ploto Nr. 1 bendras planas ištyrus iki žemio.
Vaizdasiš viršaus, vakary pusės.

14. Ploto Nr. 1 vakarinis pjūvis.

15. Ploto Nr. 1 šiaurinio pjūvio dalis.

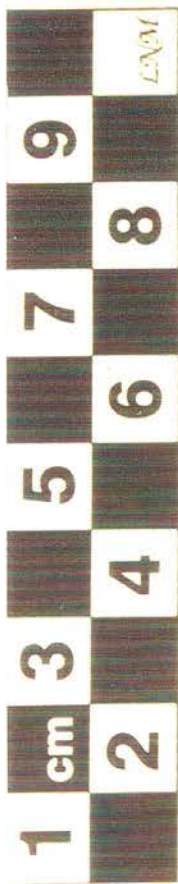
16. Ploto Nr. 1 rytinio ir šiaurinio pjūvio dalis.

17. Stulpvietēje rasto puodo dalis in situ.

18. Ploto Nr. 1 vaizdas po tyrimu.

19. Segé rasta šurfe Nr. 1.